

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Kunskapsresultaten i den svenska skolan

– med tillämpning på Göteborgs kommun

Christina Magnusson

Självständigt arbete L6XA1A
Handledare: Lars-Erik Olsson
Examinator: David Lifmark
Rapportnummer: VT17-2930-028-L6XA1A

Sammanfattning

Titel: Kunskapsresultaten i den svenska skolan - med tillämpning på Göteborgs kommun.

Engelsk titel: *The knowledge results of the Swedish school - with application on Gothenburg peninsula.*

Författare: Christina Magnusson

Typ av arbete: Examensarbete på avancerad nivå (15hp)

Termin och år: VT 2017

Kursansvarig institution: Institutionen för didaktik och pedagogisk profession

Handledare: Lars-Erik Olsson

Examinator: David Lifmark

Rapportnummer: VT17-2930-028-L6XA1A

Nyckelord: Skolreform, kunskapsresultat, skolsystemförändringar, åtgärder, påverkande faktorer, skolutveckling, likvärdighet, kunskapsklyftor, svenska skolan, Göteborgs kommun. Large-Scale Reform, Capacity Building, School System Reform, School System Improvement.

Studien syftar till att klarlägga det skolpolitiska arbete som nu utförs för att hantera de försämrade skolresultaten. Med utgångspunkt i en beskrivning och analys av kunskapsresultaten går studien vidare i möjliga påverkande faktorer för att landa i åtgärder för att höja resultaten. Studien undersöker även Göteborgs kommun för att illustrera en konkret kommunal situation. De tre frågeställningar som styr studien är: Hur har de nationella kunskapsresultaten utvecklats över tid i den svenska skolan? Vilka kan vara de mest påverkande faktorerna för kunskapsresultaten på individ-, organisations-, och systemnivå? Vilka åtgärder behövs för att förbättra kunskapsresultaten på individ-, organisations- och systemnivå?

Skolan i Sverige har ett uppdrag att utbildningen ska vara likvärdig. Det ska inte spela någon roll vilken bakgrund eleven har, vilket kön den har eller vilka förutsättningar eleven har i sitt liv. I skolan ska alla elever ha samma möjlighet till utveckling av kunskap och sig själva som blivande medlemmar i vårt demokratiska samhälle och som medborgare i världen (SOU 2017:35, s. 85).

Ser man på PISA-undersökningen från 2012 i förhållande till PISA 2015 så visar den senaste undersökningen på en uppåtgående trend kring dess tre ämnesområden, vilket indikerar att skolan har gjort någon form av satsning för att öka dessa resultat från de låga resultat som rådde (Skolverket, 2015. Skolverket, 2016). Däremot visar samma PISA-rapporter att vissa grupper inte nås av samma likvärdiga utbildning vilket bidrar till att kunskapsklyftorna ökat. De som har svaga resultat är även de som blir hårdast drabbade av en icke likvärdig skola (Göteborgsposten, 2017).

Jag kommer utgå från både forskning samt politikernas och relevanta aktörers uppfattningar kring de faktorer som kan påverka resultaten i skolan. I mitt resultat kommer jag att behandla och analysera data som är i form av relevant statistik, forskningsrapporter, politiska dokument samt analyser gjorda av experter inom området.

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	1
1.1	Syfte och frågeställningar.....	1
2	Teoretiska och metodiska utgångspunkter.....	2
2.1	Val av metod.....	2
2.2	Urval.....	2
2.3	Genomförande.....	2
2.4	Analysmetod.....	3
2.5	Val av ämne.....	4
2.6	Studiens disposition.....	4
2.7	Teoretisk utgångspunkt.....	4
2.8	Begreppsdefinition.....	5
3	Bakgrund.....	7
3.1	Det utbildningspolitiska läget.....	7
3.2	Historiskt perspektiv på skolreformer i Sverige.....	7
3.3	Göteborgs kommun.....	8
4	Resultat.....	9
4.1	Kunskapsresultaten i svensk skola.....	9
4.1.1	Resultaten från PISA.....	9
4.1.2	Resultaten från PIRLS.....	10
4.1.3	Resultaten från de nationella proven.....	10
4.2	Olika faktorerers troliga påverkan på elevers resultat.....	11
4.2.1	Skolsegregation	11
4.2.2	Socioekonomisk status.....	13
4.2.3	Föräldrarnas utbildningsnivå.....	15
4.3	Åtgärder för ökat kunskapsresultat.....	16
4.3.1	Liknande villkor för enskilda och kommunala skolor	16
4.3.2	Decentralisering.....	17
4.3.3	Fördelning av resurser.....	18
4.3.4	Lärarkompetens.....	19
5	Diskussion.....	20
5.1	Hur har de nationella kunskapsresultaten utvecklats över tid i den svenska skolan?.....	20
5.2	Vilka kan vara de mest påverkande faktorerna för kunskapsresultaten på individ-, organisations- och systemnivå?.....	21
5.3	Vilka åtgärder behövs för att förbättra kunskapsresultaten på individ-, organisations- och systemnivå?.....	22
5.4	Metoddiskussion.....	23
6	Avslutande kommentarer.....	24
7	Vidare forskning.....	25
8	Referenslista.....	26
9	Bilaga 1.....	29

1 Inledning

Att som elev få ta del av en likvärdig skola och undervisning är en av vårt lands rättigheter och ett av skolans uppdrag. Vidare är det en central nyckel till att ha möjligheten att bli en god och fungerande medborgare i framtiden. Förmågor så som läsning och läsförståelse är viktiga grundstenar för att vara och verka i dagens samhälle och något som alla elever ska ha lika rätt att uppnå under sina år i skolan (Skolverket, 2011, s. 8. Skollag (2010:800), 10 kap, 2§).

När det kommer till det utbildningspolitiska läget så är frågan om de svenska elevernas kunskapsresultat mycket aktuell, och en debatt kring detta med analyser, förslag och motförslag råder. Regeringen beskriver att deras fokus ligger på att minska ojämlikheten på skolorna runt om i Sverige med medel som att fördela resurserna rättvist, att kompetenta lärare arbetar på skolor med stora behov, att öka stödjande verksamheter i skolan samt att öka förutsättningarna för nyanlända elever. (Regeringen, 2017). Resultaten från PISA år 2012 visade att resultaten bland svenska elever i årskurs 6 har sjunkit mer än genomsnittet bland OECD länderna, och detta resultat skapade oro i skoldebatten (Skolverket, 2015). Däremot visar den senaste PISA-rapporten från 2015 att resultaten är på väg i en uppåtgående trend, något som utbildningsministern Gustav Fridolin beskriver som ett tredebrott (Regeringen, 2017. Skolverket, 2016a). Trots denna positiva indikator så varnar OECD:s utbildningschef Andreas Schleicher att Sverige måste agera nu för att skapa en jämlik skola samt minska kunskapsklyftorna som ökat (Regeringen, 2017). Vidare måste påpekas att denna positiva trend bör sättas i förhållande till de resultat Sverige hade på 1990-talet vilka var långt högre och genomsnittligt bättre än de internationella resultat i OECD-länderna jämfört med hur Sverige står i relation till OECD-länderna idag (Skolverket, 2009. Regeringen, 2017). Denna större och mer långsiktiga överblick sätter vårt nuvarande lugn i ett perspektiv som är oroande om vi vill få ökande genomsnittliga presentationer på lång sikt både i vårt land och i varje kommun som ska närma sig de resultat Sverige hade på 90-talet.

Det man kan utläsa från Skolverkets rapporter gällande PISA 2015 är att det verkar finnas faktorer som har en direkt koppling till elevers ökade resultat i bland annat läskompetens, varav en av de ökade påverkande faktorerna pekar på föräldrarnas utbildningsnivå (Skolverket, 2016). Fler av dessa faktorer samt betydande förändringar på systemnivå kommer att belysas och granskas i denna studie.

1.1 Syfte och frågeställningar

Studiens syfte är att undersöka och analysera vilka möjliga faktorer som kan påverka kunskapsresultaten, både nationellt sett och i Göteborgs kommun. Vidare finns syftet att dels få en överblick av Sveriges utveckling över tid av kunskapsresultaten i årskurs 6 så som de mäts i exempelvis PISA, PIRLS och de nationella proven, dels att lyfta fram möjliga förändringar som kan öka kunskapsresultaten och likvärdigheten i skolan.

Studiens frågeställningar är;

1. Hur har de nationella kunskapsresultaten utvecklats över tid i den svenska skolan enligt nationella och internationella mätningar?
2. Vilka kan vara de mest påverkande faktorerna för kunskapsresultaten på individ-, organisations- och systemnivå i skolan?
3. Vilka åtgärder behövs för att förbättra kunskapsresultaten på individ-, organisations-, och systemnivå?

2 Teoretiska och metodiska utgångspunkter

I detta avsnitt presenteras information om den metod, analysmetod, teoretiska anknytning och det genomförande som denna studie har, samt information som ger den förståelse som behövs när man i senare avsnitt tar del av bakgrund och resultat.

2.1 Val av metod

Jag har valt att utföra en kvantitativ studie i form av en litteraturstudie som undersöker kunskapsresultaten och kunskapsstappet i den svenska skolan samt i Göteborgs kommuns skolor. Vidare har jag valt att använda statistik, forskningsstudier och utredningar som redan finns tillgängliga och som är statistiskt säkerställda. Mitt datainsamlingsverktyg kommer att vara i form av en litteraturstudie som kompletteras med relevant statistik på nationell och lokal nivå i Göteborg. Jag har sammanställt och jämfört olika studier, statliga utredningar och statistik för att beskriva och analysera utvecklingen av kunskapsresultaten i skolan samt hanteringen av de försämringarna som är noterade för skolan både i Sverige och i Göteborgs kommun. Orsaken till att jag valt litteraturstudie som metod är att sådant arbete som är beskrivet ovan och som krävs för denna studie är av sådan kvantitet att jag själv omöjligt hade kunnat skapa empirisk information av den kvalitet som behövs. Jag valde även bort traditionella intervjuer av en kvalitativ sort men har däremot haft mejlkontakt med centrala aktörer och forskare och även träffat lokala företrädare och forskare som har kunnat bidra med relevant information och underlag. Jag vill således enbart ha data som visar hur det är statistiskt sett i skolorna i Göteborg, för att sedan jämföra det med indikatorer som bland annat regeringen sett i statistik som gäller hela landet (Bryman, 2011, s. 152, 299).

2.2 Urval

När jag har funnit forskning, statistik och rapporter från olika organisationer, förvaltningar och forskare så har jag alltid behövt avgöra om informationen är relevant för min studie. Jag har var gång ställt mig frågan om informationen som finns i bland annat statistik och forskning kommer att kunna hjälpa mig att svara på mina frågeställningar. Vad gäller statistiken har jag behövt olika källor som statistiskt beskriver hur det kunskapsmässigt ligger till i varje skola i kommunen med avseende på årskurs 6, och då har jag valt att både använda mig av de nationella provens genomsnittliga slutbetyg samt de genomsnittliga slutbetygen för ämnena svenska, engelska och matematik. Som komplettering för mitt resultat har jag även sammanställt statistik som visar hur många procent i varje skola som fått underkänt, alltså F, då detta kan ge en indikator på likvärdighet i utbildning och även en statistisk grund i kommunen för att lyfta frågan om kunskapsklyftor. När det kommer till nyckelpersoner för denna studie så har jag använt mig av Sveriges utbildningsminister Gustav Fridolin, lokala forskare och ledare för nationella och internationella utredningsorgan som själva för relevanta studier inom mitt fält samt internationella forskare som har forskat i samma fält i andra länder. Jag har även använt Skolverkets portal för att finna forskning och statistik, samt Regeringen.se för att finna statliga dokument som behandlas i denna uppsats. Mycket av den forskning jag funnit har varit hänvisad till i andras forskning, regeringens analyser och dokument samt analyser och rapporter utförda av Skolverket.

2.3 Genomförande

Min studie utgår huvudsakligen från litteraturstudier av tidigare forskning, utredningar och olika statistiska underlag och analyser. För att göra en litteraturstudie av denna sort är det relevant och behövligt att bygga vidare på tidigare forskning samtidigt som den knyter an till empiri med nutida statistik som rör både en nationell och lokal nivå. Några av forskningarna och undersökningarna som jag använder mig av i denna studie är bland annat PISA (Skolverket, 2016a), PIRLS (Skolverket, 2012), Skolkommissionens slutbetänkande (SOU 2017:35), Göteborgs stads utredning

(Göteborgs stad, 2014), Böhlmark och Holmlunds rapport (IFAU, 2012), Yang Hansen, Rosén & Gustavssons studie (2011), Skolverkets rapporter och analyser (2006, 2009) och Gustafsson, Sörlin & Vlachos forskningsrapport (2016).

Jag använder genomsnittsbetyg för elever som går i årskurs 6 i Göteborgs kommuns skolor, både fristående och kommunala. Varje skola i kommunen har sin egen statistik, och det är denna genomsnittliga och övergripande statistik som står för den största delen av mitt resultat som rör elever och skolors situation i Göteborgs kommun. Vidare har jag på nationell nivå följt den utbildningspolitiska debatt som varit nu under våren 2017 med start året 2016. Där har utredare fört en dialog och Skolkommissionen lämnat ett slutbetänkande som är den centrala delen av studiens data när det kommer till det nationella läget inom skolan. Jag har även använt mig av forskning som handlar om läget i den svenska skolan både i jämförelse till resultat över tid men även i förhållande till internationella resultat.

När jag analyserat resultaten i den svenska skolan i jämförelse med andra länder har jag använt mig av utredningar från PISA, SOU, SNS (Studieförbundet Näringsliv och Samhälle), IFAU (Institutet För Arbetsmarknads- och Utbildningspolitisk utvärdering) och PIRLS. Jag har även använt mig av forskning och experters rapporter och analyser för att samla data inför mitt resultat på den internationella nivån. Vidare data som rör sig på både nationell och lokal nivå kommer till stor del av statistik och olika utredningar, som exempelvis Skolverkets rapporter och regeringens utredningar. Jag har även pratat med tjänstemän i Göteborgskommun och mejlat med flertalet forskare. Via mejl och i personliga samtal har jag fått olika infallsvinklar och hjälp med att finna adekvat forskning och statistik som fört mitt arbete framåt. Jag har även deltagit i ett FUR-seminarium (Förutsättningar, Utbildning och Resultat) lett av Joanna Giota som presenterade en forskning som behandlar statistik och som även undersökt kommunala skolor och fristående skolor i Sverige. Denna forskning är ej publicerad ännu, och informationen från detta föredrag blir därmed refererad till som personlig kommunikation.

Jag har även sammanställt statistik från Göteborgs kommun som handlar om de nationella proven och ämnesbetyg i svenska, matematik och engelska. Den ursprungliga statistiken kring dessa test har jag hämtat från Skolverkets databas Siris. I databasen var de nationella provens statistik per skola i kommunen lättillgänglig och överskådlig, men statistiken som handlade om ämnesbetyg var svårtillgänglig och arbetet med att sammanställa den var tidsödande då varje skola hade ett eget dokument för varje ämne. Därav valde jag att sammanställa all statistik som behövde behandlas i denna studie. Efter att ha hämtat statistiken från databasen valde jag ut genomsnittspoäng för de fyra olika områdena, testet och ämnesbetygen, för varje skola i kommunens alla stadsdelar där statistik var inrapporterad, och detta går att finna i bilaga 1 i avsnitt 8.

2.4 Analysmetod

Jag har använt mig av en empirisk tematisk analysmetod när jag arbetat fram ett resultat från min insamlade data. Som en del av den empiriska tematiska analysmetoden har jag färgkodat det resultat jag fått vid analys av min data samt sorterat dessa i en omfattande lista för att finna teman i resultatet för att skapa en röd tråd. Valet av denna form av analys var naturligt för mig då mängden av den insamlade information i detta arbete behövde kategoriseras och behandlas. Ännu en orsak till att jag valde att arbeta utifrån denna analysmetod är att jag då kan sammanfoga data från många olika håll till ett fåtal större teman med både djup och bredd och som följer samma röda tråd. Jag har i enlighet med denna analysmetod använt både huvudteman och underteman för att skapa en god struktur i studien (Braun & Clarke, 2006, s. 77-101).

2.5 Val av ämne

PISA 2012 beskrevs som en PISA-chock i och med att resultaten som blev sammanställda efter den undersökningen visade en nedåtgående resultattrend som var så låg att landet svarade med en orolig debatt om den svenska skolan. Resultaten i internationella jämförelser med andra OECD-länder visade att Sverige från att varit högt rankat i mitten av 1990-talet nu var relativt lågt rankat (Skolverket, 2015). PISA-undersökningen från 2015 visar däremot på en uppåtgående trend i alla tre områden som den mäter vilka är matematik, naturvetenskap och läsförståelse (Skolverket, 2015. Skolverket, 2016). Däremot visar den senaste PISA-rapporten att vissa grupper inte nås av en jämlik utbildning vilket bidrar till att kunskapsklyftorna ökar, och de som har svaga resultat är även de som blir hårdast drabbade av de kunskapsklyftor som idag råder (Göteborgsposten, 2017). Det område jag kommer att landa i är alltså behövda förändringar i svenska skolor för att öka resultaten generellt samt minska kunskapsklyftorna.

2.6 Studiens disposition

Studien är strukturerad som sådan att det nedan följer ett avsnitt som tar upp den bakgrund man bör ha inför läsning av resultatet. De olika mätinstrument så som PIRLS, de nationella proven i svenska och PISA blir här nedan i bakgrundsdelens presenterade i generell mening, men de specifika delar som hör till de olika huvudteman jag funnit kommer att presenteras närmare i resultatavsnittet. Detta bakgrundsavsnitt följs av resultatet som är uppdelat i tre avsnitt som alla presenterar de olika huvudteman jag funnit i analysen av min empiri och i framställningen av det resultat som här nedan presenteras. Efter resultatet följer en diskussion som behandlar det framtagna och presenterade resultatet i studien. Diskussionsavsnittet avslutas med en metoddiskussion och följs sedan av ett kort avsnitt som är en sammanfattande kommentar för att avsluta den diskussion av resultatet som blivit presenterat. I sammanfattningen föreslås även vidare forskning som kan behövas inom detta fält i framtiden.

2.7 Teoretisk utgångspunkt

Denna uppsats grundas på ett ramfaktorteoretiskt perspektiv, vilket är en teori som bland annat används inom skolvetenskapliga forskningsområden. Ramfaktorteorin har en lång historia som tog sin början runt 1960-talet med rötterna i läroplansteori. Läroplansteori beskrivs av Lundgren m.fl. som en empiriskt inriktad läroplansforskning. Denna forskningsteori hade från början sitt fokus på läroplanens innehåll och mål (Lundgren, Säljö & Liberg, red., 2014, s. 211-212).

Läroplansteorin vidareutvecklades bland annat av Urban Dahllöf, som samlade in data för matematikundervisningen och resultat. Denna datainsamling gav ett resultat i form av en förklaringsmodell. Den förklaringsmodell som uppkom var att ”för att förstå undervisningsprocessen måste den förstås utifrån sina ramar, det vill säga bland annat elevgruppens förkunskaper och tid till förfogande” (Lundgren m. fl., 2014, s. 212).

Ramfaktorteori däremot har sitt fokus på att sätta denna förklaringsmodell i en kontext tillsammans med planering och policy ur skolans värld. Det Dahllöf här kunde se var att ramar så som elevsammansättning och tid alltid handlade om politik, alltså hur dessa ramar och de resurser som krävs fördelas och används. Politik är således en central grund inom ramfaktorteorin då teorin i sig kan användas som en modell för att förklara politiska beslut som bland annat innefattar resursfördelning och nationella mål. Dessa beslut bidrar till olika undervisningsutvecklingar och även olika resultat inom skolväsendet. Lundgren skriver: ”Med ramfaktormodellen öppnades möjligheter att kunna koppla politiska beslut till hur dessa faktiskt påverkar undervisningsförlopp och resultat” (Lundgren, m. fl., 2014, s. 213). Detta är precis det jag bearbetar och analyserar i min uppsats. Jag vill genom uppsatsen visa på politiska beslut och dess konsekvenser och påverkan i

skolans värld, det vill säga knyta an politik och skolan och visa på dess beroende av varandra. Detta gör jag genom att koppla samman politiska utredningar och rapporter med undersökningar, sammanställningar, forskning och statistik som rör den svenska skolan (Lundgren, Säljö & Liberg, red., 2014, s. 211-217)

2.8 Begreppsdefinition

PISA

PISA är en internationell undersökning som mäter 15-åringars prestationer inom matematik, läsförståelse och naturvetenskap. Det är en förkortning för *Programme for International Student Assessment*. PISA är initierat av OECD som är en organisation, *Organisation for Economic Co-operation and Development*, vilken har som syfte att främja politik som ska hjälpa länder att öka sitt ekonomiska och socialt välbefinnande (OECD, 2016). Idag är 35 länder medlemmar i OECD, varav Sverige, Norge, Danmark och Finland är fyra av dem. De länder som deltar i prestationsmätningen är bland annat samtliga 35 OECD-länder, men även andra länder kan ansluta sig till mätningen. PISA genomförs i form av ett prov samt en enkät vart tredje år och som började utföras år 2000. Varje gång som PISA genomförs så är ett av de tre ämnena matematik, naturvetenskap och läsförståelse huvudämne i testet. År 2015 var det naturvetenskap som testet var skapat kring, vilket det även var år 2006. Ansvariga för PISA uttrycker själva att testet och enkäterna undersöker huruvida 15-åringar kan arbeta mångsidigt med dessa tre ämnen och vilken prestationsnivå landet generellt har i relation till övriga deltagande länder. Testet görs digitalt sedan år 2015, tidigare genomfördes det med papper och penna. År 2015 deltog 72 länder, varav samtliga 35 OECD-länder var med och utförde testet i sina respektive länder. I Sverige deltog 5500 elever i 202 skolor runt om i landet, både kommunala och fristående (Skolverket, 2016a).

I PISA mäts och jämförs länders kunskapsresultat genom att elever placeras i olika nivåer utifrån deras prestationer. Graderingen på nivåerna utgörs av tre grupperingar, under nivå 2, nivå 2-4 och nivå 5 och över. Nivå 2 utgör en slags godkändnivå för OECD, och hamnar en elev under nivå 2 anses kunskaperna inte tillräckliga för att kunna klara sig och verka i samhället på ett bra sätt. Placeras en elev däremot på grupperingen nivå 5 och över, så anses elevens kunskaper som avancerade i ämnet (Skolverket, 2016a).

De nationella proven

De nationella proven i årskurs 6 har funnits i Sverige sedan läsåret 2011/2012 och har som syfte att fungera som en hjälp för lärare när det kommer till en likvärdig bedömning i de olika ämnen som behandlas i delproven. De årskurser som i huvudsak genomför de nationella proven är årskurs 3, 6 och 9. Meningen med de nationella proven är inte att fungera som ett enskilt underlag för bedömning i de olika ämnen som berörs, utan ska användas som en del av en lärares samlade dokumentation för bedömning. De olika delproven benämns "A", "B" och "C", och prövar bland annat elevers muntliga förmåga, läsförmågan och den skriftliga förmågan (Skolverket, 2016b).

PIRLS

PIRLS, *Progress in International Reading Literacy Study*, är en internationell studie som mäter läskompetensen hos elever som går årskurs 4, och i Sverige utförs studien av Göteborgs Universitet på uppdrag av Skolverket. Denna studie är den största studien som genomförts i Sverige med 16500 elever från 308 skolor. År 2011 var det 49 länder, vilka både representerades av OECD- samt andra EU-länder, som deltog i PIRLS (Skolverket, 2012). Studiens uppdrag är att verka som en internationell jämförande bedömning av elevers prestationer i läsning. Genom studien kan man jämföra hur ett land står sig resultatmässigt jämfört med andra länder som deltagit i PIRLS. Ett vidare syfte med studien är att få syn på och förstå trender som bland annat rör attityder till läsning

och förmågan att läsa (Skolverket, 2017. IEA, 2016. Göteborgs universitet, 2007).

Resurser

Ett annat begrepp som dyker upp i denna studie är *resurser*. För att tydliggöra senare användning av begreppet presenteras här en definition genom vilken jag beskriver hur begreppet används senare i arbetet. Det är ett brett begrepp som rör många olika delar av stöd som är direkt kopplade till skolverksamheten. Resursernas användning ska syfta till att hjälpa elever för att de ska nå kunskapskraven, och kan komma till uttryck i form av material, extra handledning, specialundervisning som går under handlingsplanen *extra anpassning*. Extra anpassning sätts in om man betraktar en elevs situation som icke möjlig att nå upp till vissa kunskapskrav i den ordinarie undervisningen. Vidare kan resurser komma i form av *särskilt stöd*, vilket sätts in och används när man märker att eleven trots extra anpassningar inte når upp till kunskapskraven. Olika anledningar till särskilt stöd finns, men kan vara bland annat om eleven diagnostiseras med en problematik som inte kan underlättas med extra anpassningar inom den ordinarie undervisningen (Skolverket, 2015a).

Likvärdighet

Detta begrepp används inom utbildningspolitiken och utbildningsforskning, och som i sig beskriver hur väl olika länder lyckas kompensera för elevers olika möjligheter för att lyckas i skolan. Här brukar man även tala om det kompensatoriska uppdrag som skolan har. Det kompensatoriska uppdraget finns för att väga upp för olika behov och hjälpa elever att lyckas i skolan så att de når kunskapskraven. Att som land ha en skola med god likvärdighet innebär att skolan lyckas väl med att kompensera de olika svårigheter och behov som elever har och ge elever möjligheter att få tillgång till och tillgodose sig en bra utbildning (Skolverket, 2016a).

Lärarkompetens

Skolkommissionen beskriver i sitt slutbetänkande att lärarkompetensen har stor betydelse för elevens resultat. Där lyfts det fram att den ämnesdidaktiska kunskapen hos lärare är central i elevernas utvecklande av kunskap i skolan. Både arbetslivserfarenhet och utbildning är stora delar som bygger en lärares professionella kompetens, och att få möjlighet till god grund- och vidareutbildning som lärare och skolledare är av stor vikt för att skapa en effektiv och god utbildning. Den lärarutbildning som bedrivs i vårt land har som syfte att lägga en god bas på vilken blivande lärare vidare kan utveckla sin kompetens i sin yrkesroll. Lärarutbildningen i Sverige förändrades 2011 samtidigt som det kom en ny läroplan och ett nytt betygssystem (SOU 2017:35, s. 215-216).

Aktivt skolval

I skolförordningens nuvarande bestämmelser under kapitel 10 styrs elevers och vårdnadshavares rätt att välja grundskola. Där beskrivs dels vad som krävs av hemkommunen och även vad som är allmänt tillämpligt vid val av skola. Vidare förklaras det där att det finns skillnader när det kommer till reglerna gällande skolval mellan kommunala och enskilda huvudmän. För att få en överblick på hur utbredningen och ökningen av friskolor utvecklats sedan skolreformen på 1990-talet så ökade antalet fristående grundskolor i Sverige från att ha varit 238 läsåret 1995/1996 till att vara 827 under läsåret 2015/2016, vilket gör att under tjugo år har fristående grundskolor i Sverige ökat med cirka 347 % (Skolverket, 2009, s. 137. Skolverket, 2016d. SOU 2017:35, s. 289).

3 Bakgrund

I detta avsnitt kommer bakgrundsinformation presenteras, för att man som läsare ska kunna ta del av resultatet på ett bredare och mer analyserande sätt.

3.1 Det utbildningspolitiska läget

Regeringens mål enligt deras barn- och ungdomsutbildningspolitik är att Sveriges grundskolor ska ha en likvärdig och hög kvalitet runtom i landet. Det som regeringen direkt refererar till gällande likvärdighet är att alla elever i grundskolan ska ha samma förutsättningar för att kunna utvecklas och nå kunskapskraven på nationell nivå (Regeringen, 2016).

Det som händer inom utbildningspolitiken just nu är bland annat att regeringen har lämnat en vårändringsbudget för 2017 som visar en stärkt investering till de skolor i landet som anses utsatta, detta ekonomiska bidrag kallas i vårbudgeten för ”jämlikhetspeng”. Denna särskilda investering är direkt riktad mot grundskolor som har en stor andel elever som inte är behöriga att komma in på något gymnasieprogram i Sverige (Regeringen, 2017a).

Utbildningsminister Gustav Fridolin höll den 3:e april 2017 ett seminarium som handlade om önskade systemförändringar och skolans situation sett utifrån PISA-rapporten från år 2015 samt annan forskning som stödjer den analys man gjort av PISA-undersökningen. Det som han då lyfte fram som varningssignaler var att skolsegregation och kunskapsklyftor leder till en växande ojämlikhet bland eleverna vilket är något som de politiskt lyfter som den viktigaste trenden att bryta. Orsaken till att han betonade detta var att de som inte har så goda förutsättningar i skolan kommer att drabbas hårdast av en ökad skolsegregation och ökande kunskapsklyftor. Det som Andreas Schleicher och Gustav Fridolin kunde se i sina respektive analyser av PISA-rapporten var att trots det ökade generella resultatet på elevernas prestationer, så är det idag en större klyfta mellan elever som presterar bäst och som presterar sämst (Regeringen, 2017).

Skolkommissionen har nu lämnat sitt slutbetänkande, vilket handlar om att utreda vad som behövs förändras och utvecklas för att höja kunskapsresultaten, likvärdigheten och utbildningskvalitén i den svenska skolan. De systemsvagheter som nämns i slutbetänkandet och som Skolkommissionen gett förslag till förändring är bland andra;

sviktande kapacitet och ansvarstagande hos många skolhuvudmän. För svag kompensatorisk resursfördelning. Otillräcklig kompetensförsörjning till lärar- och skolledaryrkena och bristande förutsättningar för professionsutveckling. Brister i resultatinformation som försvårar kvalitetsarbetet. Skolsegregation som leder till kvalitetsskillnader mellan skolor. Problem i lärandemiljön. Splittrad och över tid oenig nationell styrning av skolan (SOU 2017:35, s. 14).

3.2 Historiskt perspektiv på skolreformer i Sverige

En av de första centrala personer som drev för en skolreform som hade stor påverkan på formen av den svenska skolan var pedagogen Torsten Rudenschöld. Han beskrev i en skrift att Sverige istället för att enbart bedriva hemundervisning även skulle inrätta *småskolor*. Dessa småskolor skulle finnas nära hemmen, och vara direkt riktade mot alla barn. Denna reform genomfördes med kungens dekret år 1858. Under mitten av 1900-talet trädde en skolkommission in som kom att innebära ytterligare en reform för skolvärlden. Deras beslut presenterades 1948, där de föreslog en nioårig enhetsskola som skulle inrymma ett treårigt lågstadium, ett treårigt mellanstadium och ett treårigt högstadium. I samband med att den obligatoriska skolan utvecklades tillsattes en skolberedning 1957 för att se över hur skolan skulle organiseras. Deras uppdrag krävde att man fick be forskare att ge sina synpunkter rörande differentieringsfrågan som handlade om den allmänna begåvningen och specialbegåvningen. Det förslag beredningen kom fram till var att alla elever under de första sex åren skulle läsa gemensamt, för att under nästkommande två år kunna göra tillval. Det sista året,

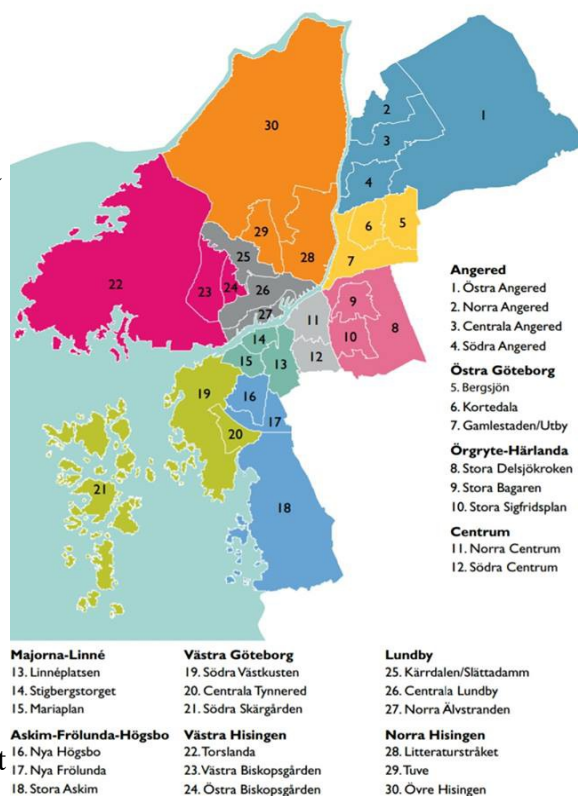
årskurs 9, skulle däremot vara i form av linjer som eleverna kunde välja (Lundgren, Säljö & Liberg, red., 2014, s. 51-93).

Skolreformen som genomfördes under 1990-talet kom att innebära att åtgärder som ökat lokalt självbestämmande. Vidare innebar de en ökad chans för vårdnadshavare att välja vilken skola barnen skulle gå i. Reformens fokus som handlade om att öka möjligheten för andelen fristående skolor i Sverige syftade huvudsakligen till att friskolorna skulle öka konkurrensen mellan skolor i olika kommuner för att höja kunskapsresultaten och kvaliteten på undervisningen (Skolverket, 2009, s. 136-137).

Reformerna som genomfördes på 2000-talet under Jan Björklunds styrning skapades för att man kunde se att kunskapsutvecklingen i grundskolor började gå i en negativ trend, vilket uppmärksammades av utbildningsministern 2012. Dessa reformer innebar att det blev en starkare styrning från regeringen. Det skapades nya läroplaner som infördes 2011 vilka innehöll tydligare kunskapskrav och ett nytt betygssystem där kunskapskraven var mer tydligt presenterade i förhållande till de nya betygsstegen A-F. Man införde även Skolinspektionen som hade i uppdrag att se efter att de nya regler som tillkom med skollagen 2010 efterlevdes av skolorna i Sverige. De hade även uppdrag att kontrollera och se över kvaliteten i skolans verksamhet. Det infördes ytterligare en reform som innebar att individuella utvecklingsplaner skulle uppdateras varje år och man införde i samband med detta beslut även betyg i årskurs 6. Man förde även in att fler årskurser skulle göra de nationella proven och det adderades även ytterligare ämnen för dessa prov. Ytterligare en reform infördes för att höja lärarkompetens och en följande reform som skulle bidra till en ökad kontroll av denna kompetens. Denna reform av kompetenskontroll innebar att man införde lärarlegitimationen och man skärpte även reglerna för behörighet till anställda lärare. Man skapade även en ny lärarutbildning som trädde i kraft 2011, samt att man började satsa på fortbildning för lärare i tjänst. Dessa satsningar var bland annat lärarlyftet och rektorslyftet. Man införde även karriärstjänster för lärare (Gustafsson, Sörilin & Vlachos, 2016, s. 35-37).

3.3 Göteborgs kommun

Idag är Göteborgs kommun indelad i 10 olika stadsdelar som bland annat Norra Hisingen, Centrum, Askim-Frölunda-Högsbo med flera, och innan 2011 så var staden indelad i 21 stadsdelar. Innan 2011 var det därmed lättare att statistiskt särskilja de olika stadsdelarna utifrån socioekonomisk status, till skillnad från idag när varje stadsdel innehåller ett större demografiskt område med större spridning på invånarna, vilket också leder till att det finns ett socioekonomiskt medelvärde som många i stadsdelen inte lever i. Som ett svar för att skapa valid statistik över socioekonomisk status och dess spridning i Göteborgs stad så skapades år 2013 en ny geografisk uppdelning för att finna statistik, dessa områden är idag 30 stycken och består av mellanområden. Mellanområden är geografiska områden och en sammansättning av flertalet primärområden som har likvärdig socioekonomisk status, ett invånarantal på minst 10 000, och primärområden i sin tur består av ett antal basområden (Göteborgs stad, 2014, s. 198-200. Göteborg, u.å).

Figur 1 (Göteborgs stad, 2014, s. 200).

4 Resultat

I detta avsnitt presenteras all data och information som sedan kommer att bli diskuterat i nästkommande kapitel. Resultatet är uppdelat i tre huvudteman; kunskapsresultat, orsaker och åtgärder. I dessa huvudteman finns underteman som behandlar olika aspekter som finns i de olika tre huvudteman som presenteras.

4.1 Kunskapsresultaten i svensk skola

4.1.1 Resultaten från PISA

Från och med år 2000, när Sverige var med i PISA för första gången, har Sveriges resultat rörande läsförståelse trendmässigt sjunkit, för att slutligen vända år 2015 till det positiva. Mellan 2009-2012 var Sverige det land som tappade mest i PISA, och det talades om PISA-chock. Eva Lundgren, ansvarig för PISA i Sverige, beskriver resultaten efter år 2006 som en negativ resultatutveckling. Mellan 2009 och 2012 låg vi under OECD snittet, och där ska man enligt Lundgren även ha i åtanke att genomsnittresultaten bland OECD-länderna även sjönk under samma tidsperiod. Vi har fortfarande långt kvar tills vi kommer upp i samma starka resultat som vi hade vid första PISA-mätningen i Sverige, men detta nya trendbrott kan vara ihållande och visar möjligen på en långsiktig förbättring av svenska elevers läsförmåga (Skolverket, 2016a).

När resultaten från PISA-utredningen 2015 presenterades den 6:e december 2016 beskrevs resultaten som ett möjligt trendbrott i den svenska skolans kunskapsresultat. Alla tre huvudämnen som innefattar matematik, naturvetenskap och läsförståelse har kunskapsmässigt generellt ökat enligt analys av PISA 2012-2015, men trots det ligger vi långt under det generella kunskapsresultat som var vid den första mätningen. 2015 låg vi på samma kunskapsresultat i läsförståelse som vi var på år 2009, och vi presterade över det genomsnittliga resultat som gäller för alla OECD-länder. Även i matematik har Sverige haft en negativ resultatutveckling, men man kan se en statistiskt säkerställd förbättring sedan 2012, och 2015 ligger Sverige för första gången sedan 2006 över OECD:s genomsnittliga resultat. Trots förbättringen så har även det genomsnittliga resultatet för OECD-länderna sjunkit inom matematik, vilket gör att Sverige fortfarande har ett sämre resultat än år 2003. Totalt kan vi ändå se en uppmätt förbättring vad gäller Sveriges generella resultat i PISA-undersökningen från år 2015. Anders Auer, huvudförfattare för den svenska PISA-rapporten 2015, sammanfattar efter analys av PISA över tid att svenska högpresterande elever har blivit bättre inom naturvetenskap, svenska lågpresterande elever har förbättrat sig inom läsförståelse och att det inom matematik är en jämn spridning prestationsmässigt mellan hög- och lågpresterande elever (Skolverket, 2016a).

När Anders Auer m. fl. (Skolverket, 2016) sammanfattar den svenska skolans resultat i PISA över tid inom naturvetenskap så är det framförallt de högpresterande eleverna som hamnar i grupperingen för nivå 5 och över som har höjt sig. Från att år 2006 ha innehållit 8 % på avancerad nivå, till att år 2012 minskas och ligga på 6 % så ser vi år 2015 att den avancerade gruppen ökat till 9 %, vilket är mer än gruppens procentandel bestod av år 2006. Resultaten gällande läsförståelse sammanfattas som att det är de lågpresterande eleverna som statistiskt har förbättrat sig. Där kan man se att från år 2000 då lägstagruppen, under nivå 2, bestod av 13 %, ökade till att innehålla 17 % år 2009, till att vidare öka i procent till år 2012 då gruppen bestod av 23 %, för att slutligen minska i procentandel till år 2015 då gruppen bestod av 18 %. Slutligen sammanfattas matematikresultaten i den svenska skolan över tid som att både de hög- och lågpresterande eleverna förbättrat sig, vilket innebär en jämn spridning på ökningen. År 2003 bestod lägstanivån av 17 % och den avancerade nivån av 16 %, för att sedan öka markant på lägstanivån till 27 % år 2012 och halveras på den avancerade nivån till 8 % samma år. År 2015 kan man däremot se att båda grupperingarna förbättrat

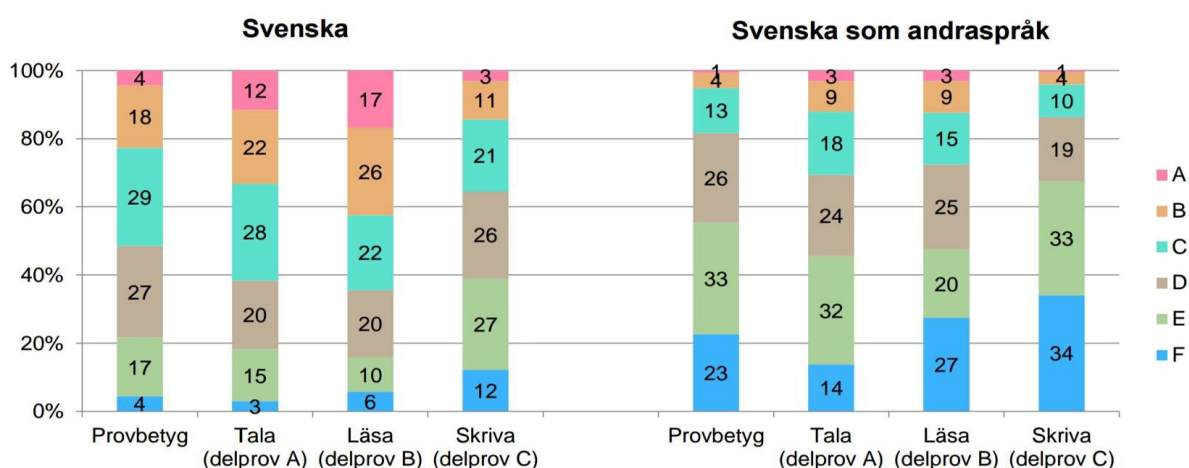
sig statistiskt till att lägstanivån består av 21 % och den avancerade nivån av 10 %, vilket visar att det svenska resultatet inom matematik har förbättrat sig på båda nivåerna över tid (Skolverket, 2016c, s. 16-17, 22-23, 26-27)

4.1.2 Resultaten från PIRLS

Studien PIRLS genomfördes igen år 2016 och resultat kopplade till den kommer att presenteras i december 2017 vilket gör att vi idag inte kan ta del av dem i denna studie. Däremot kan vi ta del av resultaten från 2011 års studie. Dessa resultat visar att svenska elever i årskurs 4 har bra läsförmåga i jämförelse till andra deltagande länder i studien. Vidare kan man utläsa att Sverige ligger över genomsnittet i relation till övriga OECD samt EU-länder som deltog år 2011. Över tid ser man däremot i PIRLS-undersökningarna att svenska elevers läsförmåga försämrades mellan år 2001 och 2006, då mätningarna visade att det var en nedåtgående trend i resultaten likt de man funnit i PISA-undersökningarna. Denna negativa resultattrend återstod i mätningen för år 2011, och statistiken visar att mellan de länder som varit med i mätningen sedan år 2001 så är Sverige ett av få länder som i mätningen visat på en stadig försämring av elevers läsförmåga. Trots dessa negativa resultat från analysen av PIRLS över tid så kan man även se att Sveriges resultat ligger över lägstanivån i mätningen, och detta gäller i stort sett alla svenska elever som deltagit i undersökningen (Skolverket, 2012, s. 6).

4.1.3 Resultaten från de nationella proven

I en sammanfattning av statistik rörande resultat från de nationella proven i svenska och svenska som andraspråk från år 2014/2015 som Skolverkets enhet för utbildningsstatistik gjort kan man ta del av hur svenska skolan ligger till på nationell nivå. Statistiken kommer uteslutande från elever som deltagit i alla tre delprov inom respektive ämne. Sammanfattningsvis så har 96 % av alla deltagande elever uppnått de grundläggande kunskapskrav på alla tre delar och därmed minst fått betyget E som provbetyg. Jämför man med ämnet svenska som andraspråk så var motsvarande siffra där 77 % som uppnådde minst ett E i provbetyg. Det delprov som generellt fick högst andel elever med minst betyg E var den del som prövar den muntliga förmågan. Det delprov som prövar skriftlig förmåga var den del som fick minst andel elever som uppnådde betyg mellan E-A. Statistiken finns illustrerad i figur 2 som visas här nedan (Skolverket, 2015).

Figur 2 (Skolverket, 2015b, s. 8). Visar andel elever som uppnått de olika betygen F-A inom svenska och svenska som andraspråk.

4.2 Olika faktorerers troliga påverkan på elevers resultat

Vad som händer och sker kring ett barn under dess uppväxt kommer att påverka barnets livsvillkor. Barn påverkas och formas av kringliggande faktorer som de blir utsatta för i unga år. Detta är information som majoriteten av dagens forskning visar på i sina resultat och olika rapporter både nationellt och lokalt visar även på att det finns bakgrundsfaktorer vilka kan förutsäga en elevs möjligheter att lyckas inom skolvärlden. Samtidigt visar samma rapporter att brister i dessa bakgrundsfaktorer även påverkar barnens chanser åt det negativa, alltså brister i livet i dess unga år kan direkt påverka barnens välmående samt deras prestationer i skolan (Göteborgs stad, 2014, s. 49).

Enligt en svensk sammanställning av forskningsresultat och statistik så är bland annat föräldrarnas utbildningsnivå, socioekonomisk status, kulturellt kapital, föräldrars förväntningar och ambitioner på elevernas prestationer samt en likvärdig utbildning några av de påverkande faktorerna (Skolverket, 2009, s. 31-32). När vi tar del av den statistik i svensk skola som både visar på en uppåtgående trend i resultat men som samtidigt visar på ökande kunskapsklyftor där lågpresterande och högpresterande separeras allt mer kunskapsmässigt, så är de påverkande bakgrundsfaktorerna i fokus med syfte att skapa en mer jämlik skola i Sverige. För att uppnå en likvärdig utbildning försöker regeringen finna och hantera möjliga påverkande faktorer (Regeringen, 2017, Skolverket, 2004).

Statistik från Göteborgs kommuns skolor indikerar en stor skolsegregation *inom* och *mellan* skolor oavsett om de är kommunala eller fristående (Bilaga 1). Samma tendens till skolsegregation har även regeringen och Skolkommissionen sett generellt över hela Sverige, och det är en av de tydligaste punkterna som Skolkommissionens förslag till reform berör, några av dessa skolreformförslag beskrivs vidare i avsnitt 4.3 (Regeringen, 2017b). Enligt en sammanställd rapport från 2014 som ger en översikt över skolans situation i Göteborgs kommun är skolsegregationen till stor del en direkt konsekvens av föräldrarnas utbildningsnivå, den socioekonomiska statusen i ett område samt det fria skolvalet (Göteborgs stad, 2014, s. 49, 51). Flera faktorer spelar även roll, men dessa tre omnämns inom både forskning, statistik och rapporter för att vara de mest påverkande faktorerna i relation till elevers resultat i skolan samt likvärdig undervisning (Skolverket, 2009, s. 86f, 122f).

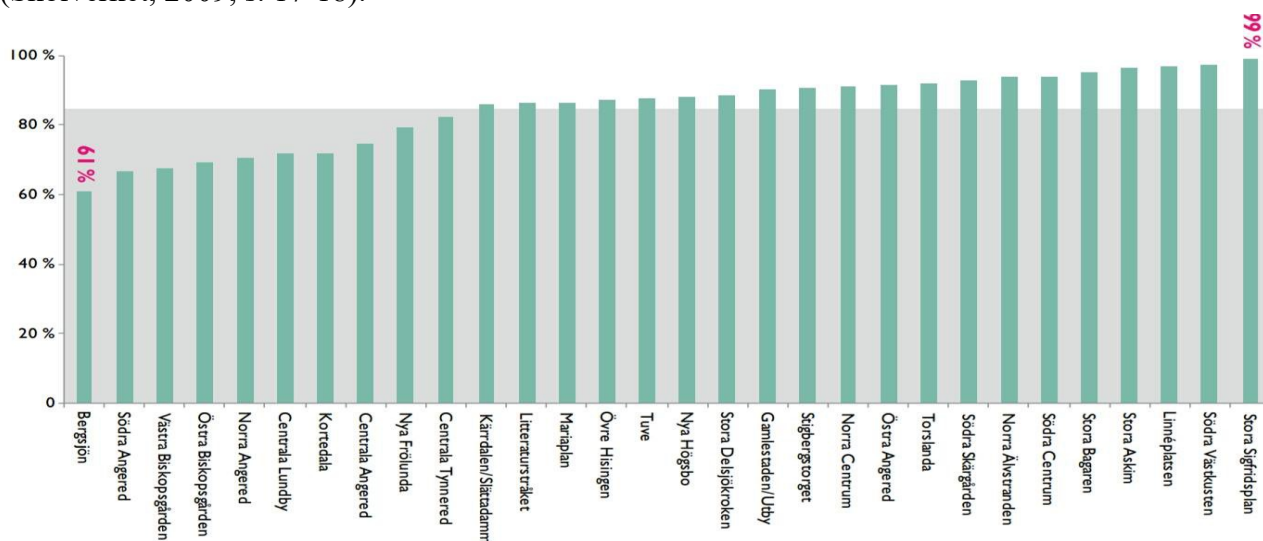
4.2.1 Skolsegregation

Skolverket (2006) presenterar, i en analys som behandlar likvärdighet i det svenska skolsystemet, ett resultat som tyder på att skolsegregationen har ökat mellan 1998 till 2004 med 10 %. Denna ökning var direkt kopplad till elevernas bakgrundsfaktorer som rörde föräldrarnas socioekonomiska status. Samtidigt som vi i svenska analyser ser att skolsegregationen har ökat och att kunskapsklyftorna idag är större än på 90-talet så har vi i jämförelse med andra länder i internationella rapporter ett likvärdigt skolsystem. Ser man däremot på nationella rapporter och statistik över tid så kan vi se en nedåtgående trend vad gäller likvärdigheten i vårt skolsystem både *mellan* och *inom* kommuner (Skolverket, 2009, s. 18, 32. Skolverket, 2016c. Bilaga 1. Regeringen, 2017b).

Skolkommissionen (SOU 2017:35) har nu lagt ett förslag som högst troligt kommer att leda vidare till en skolreform. Denna reform och deras förslag berör just skolsegregation som ett direkt hinder för ett likvärdigt skolsystem. Regeringen och Skolkommissionen är båda överens om att detta är en faktor och trend som måste brytas snarast möjligt. De förklarar att den behöver brytas för att förhindra att den ökar och förvärras så att fler elever blir drabbade av de ökande kunskapsklyftor som blir den direkta konsekvensen (Regeringen, 2017. Regeringen, 2017b). Skolverket (2006) har i sin analys av likvärdighet över tid i svensk skola funnit resultat som visar på att det dels finns *synlig*

segregation och även *osynlig segregation*. Den *synliga* segregationen bestäms utifrån bakgrundsfaktorer så som etnicitet och kön medan den *osynliga* segregationen innebär att elever med hög studiemotivation söker sig till skolor där det finns en större andel elever med liknande studiemotivation och föräldrar som dels kommer ifrån Sverige och som även i genomsnitt har en hög utbildningsnivå (Skolverket, 2006). Under våren 2017 presenterade forskaren Joanna Giota (personlig kommunikation, 24 april 2017) på ett FUR-seminarium att föräldrarnas socioekonomiska status påverkar vilken skola eleverna går i och att detta leder till ökad skolsegregation. Vidare förklarade hon att det fria skolvalets intention var att skapa fler pedagogiska alternativ och pedagogisk mångfald i skolan. Däremot har hon sett i sin kommande studie att detta skolval har lett till att skolor kunnat profilera sig och locka föräldrar med vissa önskemål till dessa skolor, vilket i sig skapar en spänning mellan intentionen av ökade pedagogiska alternativ och en likvärdig utbildning i den svenska skolan (Personlig kommunikation, Joanna Giota, 24 april 2017).

Skolvalsreformen under 1990-talet bidrog till en förändrad styrning av skolan och en ökad frihet för fler aktörer att agera huvudmän för specifika skolor. Regeringen förändrade då sitt bidragssystem så att det blev möjligt för fler att starta och bedriva utbildning i fristående skolor. Sedan dess har andelen friskolor i Sverige mer än fördubblats, men det går inte att utläsa vilken effekt detta har på den växande skolsegregationen under samma tidsperiod då man även såg en ökning av boendesegregationen i landet. Denna variabel försvårar en samstämmig analys av statistik gällande skolsegregation som möjlig påverkande faktor. Däremot har flertalet studier gjorts som visar på att en ökad möjlighet till fritt val av skola blev en direkt konsekvens av den nya skolvalsreformen, men på vilket sätt detta direkt påverkat statistiken som visar på ökad skolsegregation går ej att säkerställa (Skolverket, 2009, s. 17-18).

Figur 3 (Göteborgs stad, 2014, s. 54). Visar andel (%) behöriga elever till yrkesförberedande gymnasium (vt 2013) utifrån mellanområdena i Göteborgs stad.

Skolkommissionen (SOU 2017:35) har sammanfattat en generell problembild för den svenska skolan. En del av problembilden rör just skolsegregation, och skolkommissionen beskriver vidare att om vi inte får bukt med detta problem så kan det leda till ökade kvalitetsskillnader mellan skolor vilket gör det svårt att upprätthålla det värde skolan ska ha, nämligen att elever som kommer från olika bakgrunder kan mötas i skolan (SOU 2017:35, s. 88). Skolverket (2009a) beskriver även i sin studie att trots en ökad andel högsta resultat inom den svenska skolan över tid så växer andelen elever som inte har behörighet att börja i gymnasiet efter årskurs 9. Ser man vidare på figur 3 ovan så kan man där utläsa behörighetspridningen mellan Göteborgs kommuns skolor utifrån mellanområdena. Den vågräta, ljusblå markeringen visar på Göteborgs medelvärde gällande elevers behörighet till gymnasieskolorna, och lodrätt ser man varje mellanområde för sig. Här kan man då se att i ytterligheterna på denna figur finns Bergsjön med 61 % och Stora Sigfridsplan med den

högre andelen 99 %. Denna statistik från år 2014 visar att det finns skillnader sett utifrån ett perspektiv som handlar om skolsegregation *mellan* Göteborgs kommuns skolor. Vad dessa skillnader innebär kan man inte utläsa från statistiken i figur 3, men man kan se att det skiljer sig mellan olika mellanområden hur stor andel elever som når behörighet att träda in i gymnasieskolor och därmed nå möjligheten till högre utbildning (Göteborgs stad, 2014, s. 53-55).

Ser man på den sammanställda statistiken i bilaga 1 kan man se att det finns skillnader i Göteborgs kommun mellan skolor och inom skolor när det kommer till genomsnittligt betyg samt andel elever i årskurs 6 som inte når godkänt betyg i kärnämnen. Där kan man även se samma statistik gällande de nationella proven från föregående år, som alltså gäller höstterminen 2015 och vårterminen 2016. Skillnaden mellan skolor visar att genomsnittspoäng för både nationella prov samt genomsnittliga betyg inom kärnämnen svenska, engelska och matematik generellt skiljer stora procentandelar om man ser på kommunens alla skolor. Dessa indikationer kan då enligt Böhlmark och Holmlund (IFAU, 2012) tyda på att det finns skolsegregation även i Göteborgs kommun. Det som statistiken även visar kan indikera på skolsegregation inom olika skolor där ett genomsnittligt betyg är högt i exempelvis kärnämnen eller på nationellt prov men där även en hög andel elever på samma skola inte når målen i något utav ämnena. Där kan man se skillnaderna på en skola som hade ett genomsnittligt betyg på 13,9 poäng i engelska samtidigt som samma skola hade en andel på 13,7% av alla elever som inte når målen i samma ämne. Genomsnittsbetyget är där relativt högt generellt för skolan men också procentandelen av elever som inte lyckas nå målen är hög i relation till de genomsnittliga betygen. Samtidigt som statistiken kan visa på segregation inom skolor, så kan samma statistik visa på segregation mellan olika skolor inom kommunen där några skolor i samma stadsdel har högt genomsnittligt betyg samt poäng och låg procentandel elever som får F till att i samma stadsdel finna skolor där både genomsnittsbetyg och poäng är låga och där det finns en hög procentandel elever som inte når målen i varken de nationella proven eller i kärnämnen (Bilaga 1, IFAU, 2012, s. 18-20).

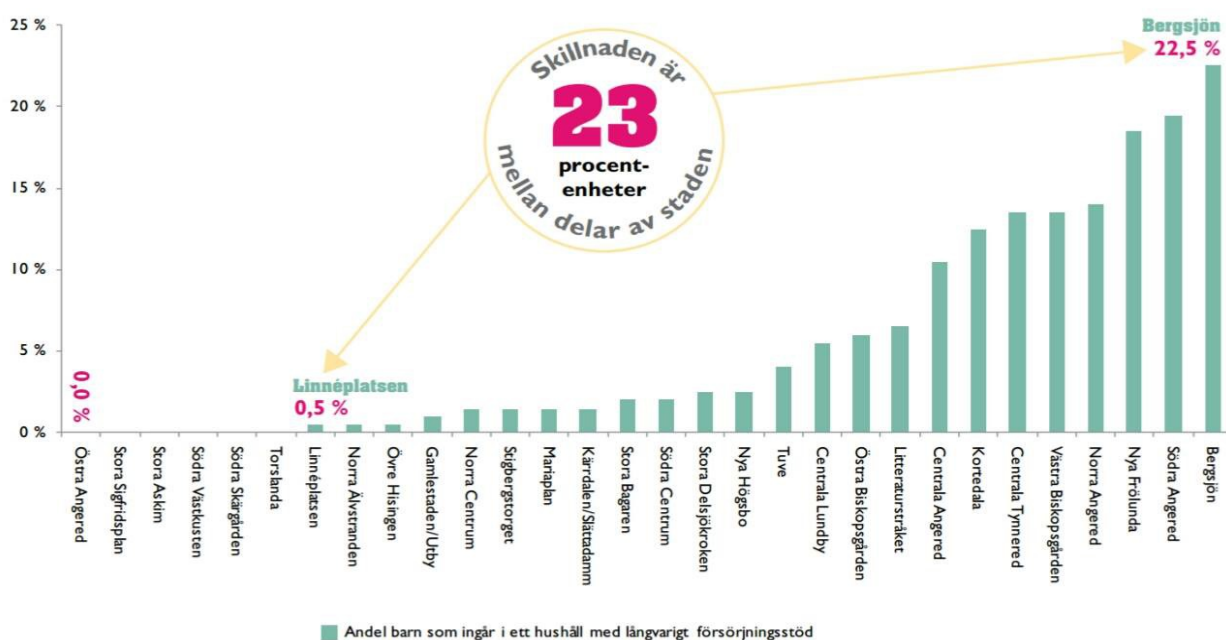
4.2.2 Socioekonomisk status

När det kommer till att undersöka och finna säker statistik gällande socioekonomisk status som påverkande bakgrundsfaktor för skolresultat så är det till stor del än idag ett utforskat område både nationellt och internationellt på grund av olika svårdefinierbara variabler i undersökningarna. Tack vare longitudinella studier så som PISA, PIRLS och TIMMS samt kunskapsöversikter har man en relativt god grund för att sammanställa forskning som berör den socioekonomiska statusen som påverkande faktor för skolresultaten. De variabler som ingår i studier som rör socioekonomisk status är bland annat familjens hälsa, migrationshistoria, inkomst och sociala situation samt familjens ekonomiska och utbildningsmässiga situation (Göteborgs stad, 2014, s. 86. IFAU, 2012, s. 18).

I en studie utförd av Yang Hansen, Rosén & Gustavsson (2011) undersökte de förändringar i den svenska skolans likvärdighet mellan år 1991 och 2001. De undersökte detta genom att jämföra resultat från IEA:s *Reading Literacy Study*, RLS, 1991 och PIRLS 2001. Genom att jämföra dessa två studiers resultat har de kunnat fokusera på relationen mellan socioekonomisk status och läsförmågan hos elever i skolan. Resultatet visar att det finns en koppling mellan föräldrars utbildningsnivå som variabel inom socioekonomisk status i förhållande till elevers läskompetens. Vidare fann de i sina studier att skillnaden mellan skolors resultat i läsförmåga har ökat mer i undersökningen PIRLS 2001 än vad skillnaden mellan skolor var i undersökningen RLS 1991 (Yang Hansen, Rosén & Gustafsson, 2011).

I Göteborgs kommun kan skillnaderna mellan familjers socioekonomiska status med familjens ekonomiska situation som variabel beskrivas som stora. Mellan olika stadsdelar kan det skilja 23 procentenheter när det kommer till andel elever som bor i ett hushåll som behövt försörjningsstöd

under lång tid. Dessa skillnader är illustrerade i diagrammet nedan i figur 4. Denna information kring förhållandena mellan olika stadsdelar i staden ställer höga krav på att kommunens skolor arbetar starkt med det kompensatoriska uppdraget för att ge alla elever lika möjligheter att nå sin potential i skolan. Figur 4 visar att de mellanområden som finns till vänster av figuren är områden där nästan inga familjer får försörjningsstöd, medan det till höger i figuren är mellanområden i kommunen där en stor andel familjer får försörjningsstöd. För att mäta den relativa fattigdomen inom Göteborgs kommun så används en mätformsform som även brukas inom EU, nämligen ett förhållande till kommunens medianinkomst. Denna medianinkomst 2011 var 111 392 kronor. Enligt statistik från 2014 så låg 19 % av Göteborgs kommuns alla barnhushåll under 60 % av medianinkomsten. Över hälften av de barnen bodde då i primärområdena Västra Bergsjön, Norra Biskopsgården, Gårdstensberget och Hammarkullen. Allra högst andel barn som lever i relativ fattigdom bor i primärområdet Östra Bergsjön (Göteborgs stad, 2014, s. 66-68).

Figur 4 (Göteborgs stad, 2014, s. 66).

I en rapport utförd av Anders Böhlmark och Helena Holmlund (IFAU, 2012) studerade de i vilken utsträckning familjebakgrunden har betydelse för elevers skolprestationer och deras resultat. I deras rapport fann de att den ökade socioekonomiska segregationen är en del av den förklaring som kan beskriva den trend som regeringen nu fått syn på. Nämligen trenden där segregationen mellan skolor och minskade likvärdigheten dem emellan har ökat. Vidare fann de i sina studier att ifall segregation med avseende på elevers familjebakgrund ökar och orsakar kvalitetskillnader mellan skolor så kan detta ses genom att statistik visar på ökade kunskapsklyftor mellan hög- och lågpresterande elever. Detta är något som även figur 3 kan antyda gällande skolor i Göteborgs kommun (IFAU, 2012, s. 18-20. Göteborgs stad, 2014, s. 54).

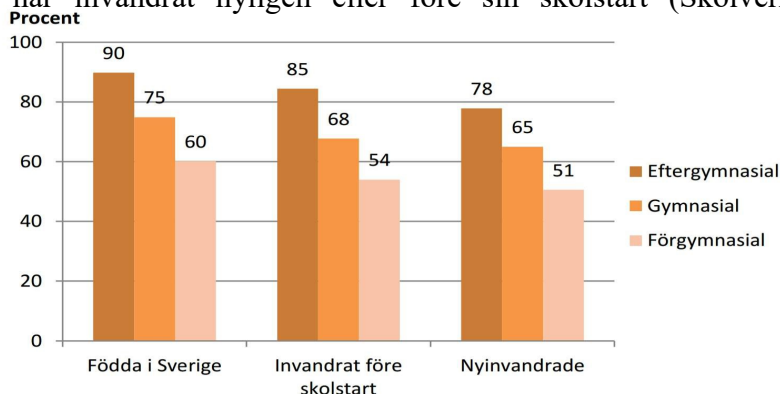
Samma ökning som Böhlmark och Holmlund (IFAU, 2012) visar har även Göteborgs Stad (2014) upptäckt i sin kommun när det kommer till socioekonomiska skillnader mellan dess skolor. Där såg Göteborgs stad i sin studie att man inom kommunen kunde dela upp skolor utifrån fyra grupperingar baserade på elevers socioekonomiska status. Den första skolgrupperingen innehöll skolor där eleverna till liten del har föräldrar med lång utbildning, och den fjärde skolgrupperingen har elever vars föräldrar till stor del har lång utbildning. Detta är en av variablerna utifrån vilken man kan tolka låg- respektive hög socioekonomisk status. I grupp 1 fann de att 39 % av de berörda 850 elever som ingick i grupperingens 14 skolor med låg socioekonomisk status nådde målen i skolan. Inom grupp 2 fann de att 67 % av de 1019 berörda eleverna i 17 skolor når målen. I grupp 3

visar de att 74 % av 1096 berörda elever i 18 skolor når målen. I grupp 4 med skolor som tolkas ha hög socioekonomisk status nådde 89 % av 1408 elever från 21 berörda skolor målen (Göteborgs stad, 2014, s. 51). Denna sammanställda statistik över Göteborgs kommun tillsammans med min sammanställda statistik på stadsdelsnivå (Bilaga 1) antyder samma oro som regeringen (2017b) och forskare (Regeringen, 2017) upptäckt i vårt land, nämligen att skolsegregation utifrån socioekonomisk status är ett fenomen som enligt forskning är ogynnsam för det generella kunskapsresultatet i ett land eller i en kommun (Regeringen, 2017. Regeringen, 2017b).

4.2.3 Föräldrarnas utbildningsnivå

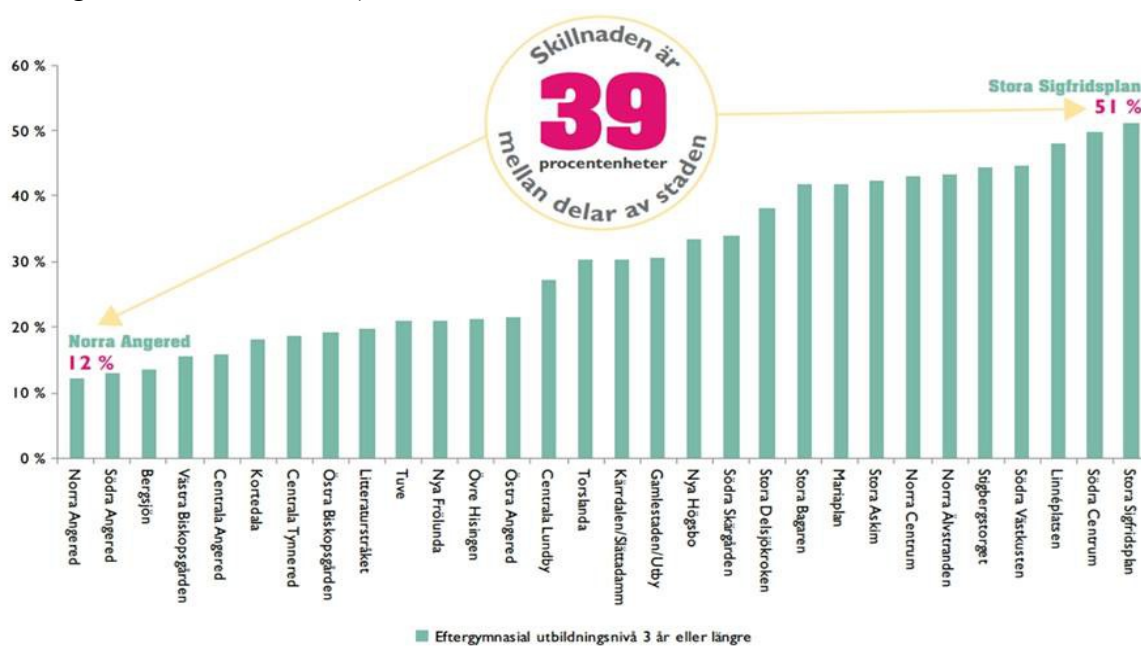
En central variabel som används i studier som rör socioekonomisk status är föräldrarnas utbildningsnivå. IFAU (2012, s. 20) har sett i sina undersökningar att skillnaderna mellan skolors elevprestationer med avseende på familjebakgrund ökade mellan 1988 och 2010, vilket enligt Böhlmark och Holmlund är en viktig indikator på vart landets resultat var på väg för en relativt kort tid sedan. Samma resultat som knyter an till deras undersökning finns beskrivet i den senaste PISA-rapporten (Skolverket, 2016c). Där skriver Anders Auer m.fl. (Skolverket, 2016) att de i sin rapport och genom statistiken den ger kan se att det idag är stora resultatskillnader mellan olika skolor och en större skillnad mellan elever. Denna skillnad kan, beskriver rapporten, indikera att den svenska skolan har blivit mindre likvärdig och att elevers familjebakgrund idag spelar större roll. Statistiken kan spegla den invandring som skett, men då den största invandringen skedde mellan 2014 till 2015 så är det inte troligt att detta visar någon betydande effekt i den senaste PISA-undersökningen enligt Auer. Vidare visar rapporten att betydelsen av en elevs socioekonomiska bakgrund generellt har ökat mellan 2006 och 2015 med 6 poäng, och i naturvetenskap har betydelsen för samma variabel fördubblats mellan samma årtal. (Skolverket, 2016c, s. 34-40). I en annan rapport av Skolverket (2009) beskrivs elevens familjebakgrund och dess förändringar som påverkande för elevens möjligheter att nå sin fulla potential i skolan. Antingen kan familjebakgrunden enligt rapporten utvidga eller begränsa elevens möjligheter att lyckas i skolan. Vidare beskriver de att negativa förändringar, som exempelvis att föräldrarna mister sina jobb och att det då skapas en otrygg ekonomisk situation inom familjen, direkt kan påverka elevens situation i skolan, eftersom en familjs ekonomi och arbete fortfarande är starkt förknippad med en persons identitet och värde (Skolverket, 2009, s. 104. IFAU, 2012, s. 20. Skolverket, 2016c, s. 34-40. Skolverket 2016).

Utvärderingen som gjordes av Skolverkets enhet för utbildningsstatistik visade att elevers resultat i de nationella proven inom matematik för läsåret 2014/2015 i årskurs 9 påverkades av föräldrarnas utbildningsnivå. I figur 5 nedan kan man se deras sammanställda resultat från studien. Där framgår att andelen elever som minst uppnådde betyget E, alltså nådde kunskapskraven för provet, är högre hos de elever som har föräldrar med en högre utbildningsnivå. Detta gällde oavsett om eleverna är födda i Sverige, har invandrat nyligen eller före sin skolstart (Skolverket, 2015b, s. 19).

Figur 5 (Skolverket, 2015b, s. 19). Visar andel elever i årskurs 9 läsåret 2014/2015 som uppnådde betygen E-A i ämnesprovet matematik. Resultaten visas utifrån föräldrarnas utbildningsnivå och elevens tid i Sverige.

Göteborgs stad har fört statistik gällande utbildningsnivån för personer mellan 25 och 64 år. Det som de funnit är att utbildningsnivån för detta åldersspann ökat över tid, alltså att fler mellan 25 till 64 år har högre utbildning i form av tre år eller längre eftergymnasial utbildning. Samtidigt som kommunens generella utbildningsnivå stigit, kan man se att spridningen även har ökat. Skillnaden mellan andel personer i olika mellanområden inom kommunen som har högre än tre års eftergymnasial utbildning kan man se i figur 6 här nedan, och där kan man även följa spridningen mellan områdena. Längst till vänster finner vi mellanområdet Norra Angered som har 12 % av sin befolkning som är mellan 25 till 64 år och som har minst tre års eftergymnasial utbildning, och längst till höger finner vi området Stora Sigfridsplan med sina 51 % gällande samma variabel (Göteborgs stad, 2014, s. 89-90).

Figur 6 (Göteborgs stad, 2014, s. 90).

4.3 Åtgärder för ökat kunskapsresultat

De tre åtgärder som regeringen prioriterar idag är att sätta in tidigare insatser på elever som är i behov av dessa, att få läraryrket att bli mer attraktivt i form av att bland annat höja yrkets status samt att skapa en jämlik skola där alla elever har samma möjligheter till en god utbildning (Regeringen, 2017c).

4.3.1 Liknande villkor för enskilda och kommunala skolor

Tidigare skolförordning innehöll skillnader mellan offentliga och enskilda huvudmän i ansvarsområden och deras utsträckning. Dessa skillnader kommer att förändras genom ändring av skolförordningen som Skolkommissionen föreslagit då både offentliga och enskilda huvudmän i så stor mån som möjligt ska ha samma skyldigheter och villkor. Dessa förändringar ska syfta till att bidra till en ökad kvalitet och likvärdighet inom den svenska skolan oavsett huvudman (SOU, 2017:35, s. 85).

Skolkommissionen har även lagt ett förslag till ändring som behandlar urvalsgrunder vid sökning och antagning till specifika skolor. I ändringen har de lagt ett förslag att huvudmän för enskilda skolor får följande grunder för urval när det inte finns tillräckligt med plats på skolan för alla de som ansökt: "1. syskonförtur, 2. geografisk närhet, 3. verksamhetsmässigt samband, eller 4. lottning" (SOU 2017:35, s. 57). Vidare ska den tidigare variabeln som var anmälningsdatum för

ansökan ska tas bort som urvalsgrund, och denna förändring föreslås att ske efter den 1 juli år 2020 (SOU 2017:35, s. 57).

Skolkommissionens förslag gällande lottning handlar om att minska skolsegregationen, samtidigt som det ska vara en ansökningsprocess som underlättar val till de mest populära skolorna. Denna modell används i andra länder som ett komplement till olika matchningsmodeller som finns för att skapa en ökad blandning av elever med olika bakgrunder och förutsättningar på skolor. Skolkommissionens förslag om lottning som åtgärd syftar till att skapa en allsidig social sammansättning, och är ett komplement till den största urvalsgrund som finns idag, nämligen närhetsprincipen. Lottning skulle då enligt dem användas när ansökningarna till en specifik skola överstiger de antal platser som finns att tillgå (SOU 2017:35, s. 288-298).

I Skolkommissionens slutbetänkande beskrivs även problem i systemet för antagning av elever till grundskola. Ett av de problem som presenteras är att det är svårt för Skolkommissionen att kontrollera om skollagen, som förordar att alla skolor ska vara öppna för alla behöriga elever som ansöker, följs. Mer konkret ska inte en huvudman kunna välja vilka elever som tas emot vid ansökningsprocessen och vilka som utesluts, men denna bestämmelse försvåras idag eftersom ingen enkel kontrollmöjlighet finns från Skolinspektionens håll. Ett annat problem Skolkommissionen beskriver handlar om att huvudmän, oavsett om de är kommunala eller fristående, kan lockas att bortse från att elever med behov av särskilt stöd tas emot till den egna skolan då detta kan ses som ekonomisk belastning för skolan. Den anledning som beskrivs är att de resurser som kommer krävas för att ge elever med dessa behov en god utbildning och utveckling i skolan kräver adderat ekonomiskt stöd. Detta problem beskriver Skolkommissionen beror på olika faktorer. Dels saknas visst stöd för utförandet av de regler som handlar om placering och mottagande av elever som är i denna situation, dels finns det brist på kunskap som utgår från forskning, myndigheters rapporter samt rättspraxis för att möta det behov som finns både från skola och från elev. Den problematik som handlar om huvudmäns frestelse att undvika placering av elever med sådana behov i sina skolor kan enligt Skolkommissionen komma från det decentraliserade skolsystem och de föreskrifter som nu råder (SOU, 2017:35, s. 302-303).

4.3.2 Decentralisering

I nuläget har vi ett decentraliserat/kommunaliserat skolsystem i Sverige. Denna decentralisering är en effekt av flera olika skolreformer som genomfördes under 1990-talet. Skolverket har även i en kunskapsöversikt beskrivit den förändrade styrningen i vårt land med ordet *kommunalisering*. De beskriver att tanken med en decentraliserad skolstyrning var att fördelningen av de resurser som svenska skolor hade att tillgå skulle bli mer effektiv och mer direkt riktad till behoven av resurser som störst. I sitt delbetänkande som Skolkommissionen (SOU, 2016:38) presenterade har de funnit att de försämringar som gör att skolor idag har svårigheter att nå upp till den höga kvaliteten i undervisningen som den bör ha enligt skollagen, är en möjlig konsekvens av 1990-talets decentralisering och avreglering i skolor (SOU 2016:38, s. 55-56. SOU 2017:35, s. 87, 302. Skolverket, 2009, s. 19).

I en forskningsrapport utförd av SNS (2015) har man mätt kvaliteten på skolorna i relation till decentraliserad styrning genom något som kallas *managementkvalitet*. Detta mått är en undersökningsmetod som uppkom för drygt 12 år sedan med syfte att bland annat mäta kvaliteten på ledning och styrning av skolorna. De länder som undersöktes i denna studie var medlemmar i OECD före år 2015. I denna forskningsrapport har man funnit att de som gynnas bäst av en decentraliserad styrning av skolorna är de fristående skolorna. Denna skillnad mellan offentliga och fristående skolor har man kunnat se i alla länder som var med i studien bortsett från Indien. Skillnaden var särskilt utmärkande just i Sverige. Det var främst två faktorer som bidragit till att SNS-studien kom till denna slutsats. Dels kunde man se att friskolornas rektorer i större grad hade en långsiktig strategi planerad för den specifika skolorna, dels att de fristående skolorna hade en

striktare styrning från huvudmannen när det kom till kravet att ansvara för elevernas prestationer (SNS, 2015, s. 2-8).

Skolinspektionen (2015) har även granskat huruvida grundskolans huvudmän tar sitt ansvar för att styra sin skola i förhållande till de mål som finns på nationell nivå. Granskningen är gjord på 36 slumpmässigt utvalda huvudmän i landet, och resultatet är framställt utifrån analys av dokument som behandlar kvalitetsarbete, fördelning av resurser, måluppfyllelse och kunskapsresultat och slutligen kvalitativa intervjuer med både tjänstemän och politiker (Skolinspektionen, 2015, s. 14, 40-41). Det resultat de fick fram genom sin granskning var:

Granskningen visar att en av sex huvudmän i urvalet har en alltigenom tydlig styrning av sitt kvalitetsarbete utifrån de nationella målen för grundskolan, fokuserar på måluppfyllelse för varje elev och följer upp, analyserar samt genomför utvecklingsinsatser som utgår från svaga områden som framträtt i analyser. Fem av sex granskade huvudmän behöver utveckla sin styrning av kvalitetsarbetet på olika punkter, med syfte att nå de nationella målen för grundskolan. (Skolinspektionen, 2015, s. 14).

Skolkommissionen har lagt förslag om ett nytt kapitel i skollagen som handlar om att huvudmännen aktivt ska arbeta för att öka den sociala sammansättningen på sina skolor. Detta aktiva arbete innebär att huvudmännen får en ny skyldighet att kunna påvisa att de aktivt arbetar systematiskt för att långsiktigt skapa en allsidig social sammansättning på skolan (SOU 2017:35, s. 343).

4.3.3 Fördelning av resurser

Gustafsson m.fl. (2016) beskriver i sin rapport skolans resursfördelning och att det där finns två olika idéer för resursfördelning sett ur ett skolpolitiskt perspektiv. Den första idén handlar om att man bestraffar skolor med svaga resultat och belönar de med goda resultat. Detta innebär att man hjälper de starka att bli starkare och försvårar möjligheterna för skolor med sämre resultat att utvecklas på ett effektivt sätt och i en förbättrande riktning. Detta innebär mer praktiskt, beskriver de, att resursöverförandet går från dåligt fungerade skolor för att istället placeras hos de väl fungerande skolorna. Den andra idén handlar om att man istället hjälper skolor med svaga resultat för att möjliggöra att de får det stöd och den hjälp de är i behov av för att förbättra sina resultat. Detta förhållningssätt gör att man arbetar för att resursfördelningssystemet ska underlätta den likvärdighet och utbildningskvalité som krävs genom skollagen. I det seminarium Fridolin (Regeringen, 2017) höll så uttryckte skolministern att han vill att fördelningen av resurserna ska gå till att hjälpa de skolor som har dåliga resultat, det vill säga i enlighet med idé två ovan. Det som Skolkommissionen vidare föreslår som förändring gällande resursfördelning är att det ska bli ett mer riktat stöd till de huvudmän och deras skolor som har stora behov och utmaningar. Sådant riktat stöd finns sedan tidigare, och Skolkommissionen argumenterar för dess betydelse i fortsättningen. Mer konkret innebär det att berörda skolor kommer få ett bättre finansiellt stöd för att kunna skapa bättre förutsättningar, skolmiljöer och höja kunskapsresultaten (Gustafsson, Sörlin & Vlachos, 2016, s. 55. Regeringen, 2017. SOU 2017:35, s. 114).

Skolkommissionen beskriver i sitt slutbetänkande olika brister som ger försämrade möjligheter för hög kvalitet i undervisningen. Dessa brister uttrycks som skolans systemsvagheter. Svagheter består bland annat av att resursfördelningen generellt är för svagt länkad till det kompensatoriska uppdraget som varje skola har. Trots att slutbetänkandet sätter ljus på det svaga kompensatoriska inslaget i resursfördelningen, lyfter Skolkommissionen samtidigt fram styrkan i skolans styrdokument som på ett tydligt sätt betonar elevers rätt till stöd så som modersmålsundervisning och svenska som andraspråk (SOU, 2017:35, s. 87-89).

SCB (Statistiska centralbyrån) fick som en konsekvens av dessa konstateranden i uppdrag av Skolkommissionen att ta fram en modell för resursfördelning som var riktad till huvudmän. Denna

modell skulle vara skapad utifrån socioekonomisk status och migrationsbakgrund som variabler. De variabler som slutligen ingick i modellen var: behörighet till gymnasieskolan, kön, vårdnadshavares utbildningsnivå, födelseland, utländsk bakgrund, invandringsår, ekonomiskt bistånd, vårdnadshavares inkomst, familj, syskon, Human Development Index och bostadsområdets socioekonomiska status. Resursfördelningsmodellen uppskattar hur många elever som inte når behörighet till gymnasiet. Tanken med modellen är att få syn på dessa för att även veta vart resurser bör riktas. En samling av statistik för 5 år tillbaka har använts som underlag för modellen och resultatet är i form av ett index som innefattar alla kommuner i landet. Varje kommun har där ett indexvärde och de kommuner som har ett indexvärde 100 har samma nivå som är genomsnittligt för hela landet. Har en kommun däremot lägre indexvärde än 100 innebär det att kommunen har en lägre beräknad andel elever som är obehöriga. Har en kommun ett högre indexvärde än 100 så innebär det att kommunen har en högre beräknad andel elever som är obehöriga än genomsnittet. Modellen är även skapad så att det är möjligt att ta fram indexvärden för huvudmän inom olika kommuner (SOU 2017:35, s. 429).

4.3.4 Lärarkompetens

I Skolkommissionens slutbetänkande konstateras att i en likvärdig och högkvalitativ skola undervisas eleverna av behöriga och kompetenta lärare. Skolkommissionen anser vidare att det är av stor vikt att behålla och vidareutveckla de möjligheter lärare har för att bli legitimerade. I den aspekten hänvisar kommissionen därmed till OECD som rekommenderar Sverige att satsa på en strategi med syfte att långsiktigt höja kompetensförsörjningen till skolan. Skolkommissionens förslag syftar till att motverka den ökande andelen obehöriga. OECD beskriver dock att ansökningarna till lärarutbildningar har ökat sedan de nya utbildningarna började 2011 där ökningen från 2011 till 2015 uppvisas till 68 % med 21000 ansökningar. Regeringen började år 2015 en utbyggnad av antalet antagningsplatser och ökade antagningarna det året med 2300 nybörjarplatser. Denna satsning kommer återkomma och vara fullt utbyggd år 2021 då det tillkommer ytterligare 3600 nybörjarplatser på lärarutbildningarna. Vidare beskriver Skolkommissionen att tillgången till kompletterande utbildningar för lärare som önskar bli behöriga måste öka, och att de villkor som finns för de studerande på dessa utbildningar blir bättre. En av de utbildningar som tidigare startats för att ge behörighet till lärare är lärarlyftet. Den senaste utbildningen *Lärarlyftet 2* som startade år 2015 antog 2655 studerande (SOU 2017:35, s. 135-144).

Skolkommissionen har även utvärderat de satsningar som gjordes för karriärstjänster och lärarlönelyft. Satsningen med karriärstjänster och lärarlönelyft blev svaret på den budgetproposition som regeringen föreslog för år 2012, och regeringen ville med denna satsning stärka attraktiviteten för läraryrkena. De steg för karriär som där beskrevs var förstelärare och lektor. Syftet med denna satsning var att möjliggöra för kompetenta lärare att få en utvecklad karriär utan att arbetet med undervisning och ordinarie uppgifter inom yrket försvann. Nästan alla kommuner i landet och 60 % av alla fristående skolor nationellt har infört dessa karriärstjänster. Slutligen lyfter Skolkommissionen fram att de trots goda resultat av dessa satsningar ser att vissa delar av detta system måste utvecklas. En efterfrågad förändring inom satsningen är att det skapas ett professionsprogram för lärare och skolledare så att de får den vidareutveckling som önskas och krävs för utveckling professionellt och för nödvändig skolutveckling (SOU 2017:35, s. 145-185).

När det kommer till lärartätheten så har den minskat med knappt en lärare per 100 elever mellan 1990-talet och 2007. På 90-talet var lärartätheten i landet 9,1 lärare per 100 elever, medan det år 2007 gick 8,3 lärare på 100 elever. Däremot har man kunnat se en större minskning nationellt på andelen lärare med pedagogisk högskoleexamen som grund i sin yrkesroll. Där var det i början av 90-talet ungefär 94 % som hade en behörig examen, medan det under läsåret 2007/2008 hade sjunkit till 85 % (Skolverket, 2009, s. 20).

5 Diskussion

I detta avsnitt diskuteras de tidigare presenterade och analyserade resultaten och iakttagelserna. I avsnittet kommer också de olika reaktioner att tas med som kommit på Skolkommissionens förslag. På så vis berikas det avslutande diskussionskapitlet med en uppdatering kring de mest debatterade politiska frågorna. Den information som behandlas i detta avsnitt går att finna under kapitlet ”Resultat”.

5.1 Hur har de nationella kunskapsresultaten utvecklats över tid i den svenska skolan?

Sverige låg i början av 2000-talet generellt över medelnivån för OECD-länderna, och det var ett fåtal länder som hade högre resultat än Sveriges. Vidare kunde vi i de tidiga internationella kunskapsmätningarna se att Sverige även hade en god likvärdighet i utbildningen för de deltagande eleverna. Först i mätningarna år 2006 började ett kunskapsnedgång skönjas i de svenska resultaten gällande naturvetenskap och matematik, medan resultaten inom läsförståelse fortfarande låg över OECD-genomsnittet. Fortfarande i dessa tidiga mätningar kunde man se att skolsegregation var låg och likvärdighet var hög i jämförelse med andra länder. Det som vidare presenterades ovan var att kunskapsresultaten från år 2012:s mätningar visade på en dramatisk negativ förändring i Sveriges resultat. Denna negativa trend fortgick till år 2015 då den första positiva indikationen på ett uppåtvärande resultat kunde noteras sedan år 2006. Det som däremot visades i samma mätning år 2015 var att det ökande kunskapsresultatet åtföljdes av en minskad likvärdighet i den svenska skolan. Dessa två indikatorer kan förefalla vara motstridiga fenomen, men vid närmare granskning av resultatet upptäcks att så inte är fallet. Skolsegregation följs av ökande kunskapsklyftor mellan eleverna, och det är detta som Anders Auer m. fl. sett i sina analyser. Dessa ökande kunskapsklyftor och ökad skolsegregation innebär att avståndet mellan elever med bra resultat och elever med svaga resultat ökar. Även om Sverige i senaste mätningen har ökat andelen elever som uppnår högre resultat så är det dessvärre samtidigt en ökning av elever som blivit svagare i skolan. Göteborgs kommun uppvisar samma mönster som de nationella sammanställningarna, nämligen att skolsegregationen ökar mellan skolorna och liksom kunskapsklyftorna (Göteborgs Stad, 2014. Bilaga 1. Skolverket, 2016c).

Dagens debatt om elevers resultat i skolan utgår till största delen från rapporter som redovisar PISA och de nationella proven. Det råder dock delade meningar om vad dessa resultat egentligen indikerar och mäter. Vad som framgått i de analyser och rapporter jag tagit del av är att man ska vara försiktig med att tolka vad resultaten från utredningar som exempelvis PISA presenterar. Denna uppmaning till försiktighet i analys av statistik grundar sig dels på att mätinstrumenten har förändrats genom åren, och att sjunkande resultat i vissa fall kan bero på förändringar i instrumentens utformning. I PISA blir denna kritik påtaglig då testen gick från papper och penna till att utföras datoriserat år 2015. I en jämförelse mellan analoga och digitala testresultat noterades att resultaten sjunkit i några asiatiska länder. De indikatorer som vid sidan av kraftigt sjunkande kunskapsresultat lyfts fram mest i analyser och rapporter från internationella och nationella mätningar, är snabbt ökande spridning och ökande ojämlikhet i utbildningen. Att analysera, förstå och på ett genomtänkt sätt åtgärda och hantera dessa problem i svensk skola är en mycket känslig och viktig uppgift. Dessutom är den i sitt genomförande en fråga som har stark politisk laddning. Om de som utför analyser och sammanställer rapporter som behandlar kunskapsresultat och indikatorer över tid är kompetenta, yrkesvana och grundliga i sitt arbete så läggs åtminstone en god grund som kan bilda en utgångspunkt för genomtänkta insatser som stöds i empiri och utgår från vedertagen forskning.

En annan viktig aspekt gäller frågan om hur frågor utformas och formuleras över tid i olika mätinstrument. Några exempel kan hämtas från de nationella proven samt PISA-undersökningarna

där frågorna förändras, vilket innebär att elevernas svar kan påverkas och att detta leder till svårigheter i att göra rättvisande jämförelser. Ett annat exempel i PISA-undersökningarna är den där eleverna ombeds beskriva sina föräldrars utbildning. Denna fråga ställs återkommande i PISA-undersökningarna och har till sin utformning förändrats mellan 2000 och 2009. Denna förändring har enligt de som analyserat elevernas svar inneburit att svaren skiljer sig åt på ett uppseendeväckande sätt. Denna skillnad på elevers svar gör att man inte kan säkerställa om svaren visar på en förändring i föräldrarnas utbildningsnivå eller om det visar på en förändring i förståelsen av själva frågan. För att sammanfatta denna tudelade diskussion så rör den sig kring hur säker man kan vara på både validitet och reliabilitet i den tillgängliga statistiken över tid (IFAU, 2012).

5.2 Vilka kan vara de mest påverkande faktorerna för kunskapsresultaten på individ-, organisations- och systemnivå i skolan?

I resultatet såg vi att elever påverkas av olika bakgrundsfaktorer och att dessa bakgrundsfaktorer till viss del kan förutsäga elevers möjligheter att lyckas i skolan. Vad vi kan utläsa genom resultatet är att de mest påverkande faktorerna är socioekonomisk status, skolegregation, lärarnas kompetens och föräldrarnas utbildningsnivå. Dessa är sedan tidigare bekanta faktorer och skolan har därför fått ett specifikt uppdrag genom skollagen att kompensera för elevernas behov som skapas av brister i ovan nämnda bakgrundsfaktorer. För att lyckas med detta kompensatoriska uppdrag krävs det resurser av olika slag, och det är kring fördelningen och tilldelningen av dessa resurser som förslag till åtgärder kommit. Analysen av befintlig resursfördelning inom den svenska skolan visar på en generell avsaknad av en tydlig koppling till det kompensatoriska uppdraget. Avsaknaden av en fungerande sådan modell gör att Skolkommissionen nu presenterat en av SCB utarbetad modell för skolan att använda vid fördelningen av resurserna. Denna resursfördelningsmodell kommer diskuteras vidare i punkt 5.3.

En annan aspekt av olika bakgrundsfaktors påverkan på kunskapsresultaten är forskares och analytikers svårigheter att definiera och precisera alla olika aspekter i en utarbetad matematisk fördelningsmodell. Exempelvis så pågår en ökad boendesegregation samtidigt som det finns tendenser till att den socioekonomiska statusen får en allt större påverkan på elevernas kunskapsresultat. Däremot kunde de som undersökte och analyserade sambandet mellan och konsekvenser av socioekonomisk status som påverkande faktor inte konkret visa på dess direkta konsekvens då det sammanföll tidsmässigt med ökad boendesegregation (Göteborgs stad, 2014. Skolverket, 2009).

Vidare visades i resultatet att skolegregationen vid val av skola ökat i landet. Samma antydning har även forskarna Böhlmark och Holmlund (IFAU, 2012) funnit i sin studie, och deras resultat ihop med Skolkommissionens kan användas för att tolka och analysera Göteborgs kommuns statistik. Genom analys av kommunens statistik kan man se samma tendenser som i forskarnas och kommissionens slutsatser, nämligen att det där finns en ökad skolegregation. De faktorer som bidragit till detta nationellt och som över tid fått allt större påverkan på elevernas skolgång, och sedermera deras kunskapsresultat, är huvudsakligen följande bakgrundsfaktorer: föräldrarnas utbildningsnivå och den socioekonomiska statusen. Denna växande skolegregation har lett till att kunskapsklyftor både inom och mellan skolor har ökat och detta resulterar i mest negativa effekter för de lågpresterande eleverna. Särskilt *osynlig skolegregation* som uppstår som en effekt av fritt skolval har ökat och detta leder till att hög- respektive lågpresterande elever i högre grad går i olika skolor. Denna ”osynliga art” av skolegregation kan få direkt negativ påverkan på den lågpresterande elevgruppen eftersom dessa båda elevgrupper inte kan lära av varandra och utvecklas ihop enligt ett sociokulturellt perspektiv (Lundgren, Säljö, Liberg, red., 2014, s. 301-304).

Enligt den sociokulturella teorin så är det ett vinnande koncept att elever lär sig i kommunikation av varandra, och att detta gynnar alla elever, oavsett vilken nivå de kunskapsmässigt befinner sig på. De högpresterande eleverna får kommunicera och sätta ord på vad de kan genom att lära de som

ännu inte förstått det som lärts ut i skolan. Genom att själva agera en form av lärare så får de högpresterande eleverna därmed syn på sitt eget lärande och skapar ett språk för sin kunskap. De lågpresterande eleverna gynnas av ett sociokulturellt lärande genom att få hjälp och stöd av klasskamrater som tagit till sig och förstått kunskapen genom ett perspektiv och med ett språk som är närmare deras egna kommunikativa zon. Att däremot ha ett skolsystem med ett eget fritt val och en tilltagande skolsegregering mellan skolor där kunskapsklyftorna ökar är att arbeta mot detta teoretiska läro perspektiv som den sociokulturella teorin föreskriver. Det som Skolkommissionen föreslår är att huvudmännen aktivt ska verka för en allsidig social sammansättning. Detta arbetssätt är däremot i samklang med den sociokulturella teorin, och detta visar att kommissionen vill verka för en skola där elever med olika möjligheter och på olika nivåer går i samma skola och samma klass för att lära sig tillsammans i ett dynamiskt och kunskapsutvecklande klassrum (Skolverket, 2006. SOU, 2017:35. Lundberg, Säljö & Liberg, red., 2014, s. 305-306).

5.3 Vilka åtgärder behövs för att förbättra kunskapsresultaten på individ-, organisations- och systemnivå?

Skolkommissionen har lämnat åtskilliga förslag som hamnar på individ-, organisations- och systemnivå i skolan. De förslag till åtgärder som behandlar bristerna i kunskapsresultaten och de mest påverkande faktorerna till dessa handlar om att minska skolsegregationen, öka lärarkompetensen, utveckla och förändra styrningen av skolan samt stärka och tydligare rikta resursfördelningen till skolan utifrån hur behoven varierar.

En annan aspekt berör hur skolan och kommunerna ska styra sina resurser. Enligt Skolkommissionen och utbildningsminister Fridolin bör resurserna i större utsträckning och mer direkt gå till de skolor som anses svaga, som alltså har stora behov och svårigheter och som behöver stöd för att ge alla elever samma möjligheter till en god utbildning och utveckling i skolan. Denna satsning och riktning på resurser till behövande skolor är presenterat i vårändringsbudgeten för 2017, och den jämlikhetspeng som där beskrivs är en stärkt investering till utsatta skolor i landet och dess kommuner. Göteborgs stad kommer att få en procentandel av denna jämlikhetspeng som kommer att resultera i ett resurstillskott i miljonbelopp. Denna del av jämlikhetspengen kommer Göteborgs stad behöva fördela utefter noggrann granskning av kommunens skolor för att säkerställa att rätt skolor får det stöd som de behöver. Det förslag till en resursfördelningsmodell är möjligen en god modell att använda sig av i kommunen för att just säkerställa att resurserna fördelas rätt. Modellen för resursfördelning som SCB gjort styrs av flertalet variabler som finns beskrivna i resultatavsnittet. Denna modell skapades för att kunna säkerställa att kommuner i landet fördelar de särskilt riktade resurserna som tillkommer i och mer vårändringsbudgeten för 2017 på rätt sätt. Denna resursfördelningsmodell har som syfte att minska de skillnader som finns mellan skolor idag, och öka likvärdigheten i utbildningen, särskilt för de elever som är i behov av stöd för att nå upp till kunskapskraven (SOU 2017:35. Regeringen, 2017. Regeringen, 2017a).

Skolkommissionen förordar åtgärder som styr resurserna till de skolor som behöver extra resurser på grund av sina specifika behov. Dessa specifika behov kan vara elever som kommer från hem med låg utbildningsnivå och lägre socioekonomisk status. Skolan som verksamhet kan med en sådan resursfördelning lättare uppfylla sitt kompensatoriska uppdrag som beskrivs i skollagen. De faktorer som bidrar till skolsegregation i Sverige behöver hanteras och kompenseras i skolan. För att lyckas med detta uppdrag behövs medveten styrning av resurser som är särskilt destinerade för detta och att de är åtskilda från andra resurser inom skolan. Som vi såg tidigare har Göteborgs kommun vissa skolor med en hög procentandel elever som saknar behörighet till gymnasiet trots den ökande andel elever som får högsta poäng. I figur 4 kunde vi se att det är en hög andel mellanområden vars skolor låg över detta genomsnitt. Däremot var det 10 av 30 skolor i kommunen som låg under genomsnittet, vilket i klartext innebär att en tredjedel av skolorna i Göteborgs

kommun kan vara i behov av en tydligare styrd resursfördelning för att kompensera för behov och svårigheter som de elever har som saknar gymnasiebehörighet (SOU 2017:35. Göteborgs stad, 2014).

Aspekten med lottning kom först i och med Skolkommissionens förslag och denna modell har nyligen blivit starkt omdiskuterad i media. Många negativa reaktioner ledde till att utbildningsministern Fridolin förklarade att denna förändring av skolvalsprocessen som Skolkommissionen föreslagit inte kommer att genomföras. Detta beslut av skolministern har i sin tur fått en kritisk respons då många anser att denna form av antagningsmodell till de populära skolorna skulle hjälpa att minska skelsegregationen och öka en likvärdig skola (SOU 2017:35).

Skolkommissionen lyfter även i sitt slutbetänkande fram att kompetenta lärare är centrala för att elever ska kunna utvecklas i skolan och att skolor med stora behov i större utsträckning behöver kompetenta och behöriga lärare för att lyfta sina elevers kunskapsresultat. I skolan idag råder däremot en motsatt trend där skolor med stora behov och svårigheter har svårt att locka till sig kvalificerade lärare för att hjälpa skolan och dess elever. Utbildningsminister Fridolin ämnar att satsa på just dessa skolor som är i behov av hjälp och stöd, och att få behöriga och kompetenta lärare till dessa skolor i samband med riktade resurser är två delar av detta utvecklingsarbete som även återfinns i Skolkommissionens förslag till åtgärder.

5.4 Metoddiskussion

Denna studie består av kvantitativ forskning genom att jag har data i form av bland annat statistik från många olika skolor. Den information statistiken i sig ger är ej djupgående och utforskande i sitt slag, utan presenterar en bred information från olika källor. Studien har även ett deduktivt synsätt då jag i grund och botten utgår från en teori som debatten idag berör, en debatt där man lyfter fram statistik, undersökningar och forskning. Jag utgår alltså från en teori, en intresseinriktning, som sedan byggs upp av ett resultat som jag sedan förankrar vidare i forskning. En risk med att arbeta utifrån statistik är att siffror inte talar, och att man alltid måste tolka och värdera dess resultat för att finna möjliga orsaker och verkan. Detta är ett risktagande då det vilar på den kompetens och yrkesvana som de som utför analyserna har, vilket är svårt för mig som utomstående att validera (Bryman, 2011, s. 151).

När jag vill försäkra min studies reliabilitet försöker jag använda ett forskningssätt som andra skulle kunna utföra för att själva få fram resultat som överensstämmer med det jag fått fram. Att andra kan utföra samma studie som jag för att finna ett likartat resultat och diskussion visar på en pålitlig studie. Vidare så har den statistik jag tagit del av utförts på så sätt att samma form av test och frågor har ställts till många respondenter, vilket har gjort att statistiken visar direkt på likheter och olikheter mellan och inom olika skolor i Göteborgs kommun. Testen som genomförts är bland annat de nationella proven, och vidare är statistiken grundad på genomsnittsbetyg för olika skolor inom kommunen. Betygs-genomsnittet är den del som direkt kan ifrågasättas vad gäller reliabilitet och pålitlighet då det är olika lärare som har satt betyg och där jag som undersökare inte vet på vilka grunder betygen är satta. Som författare tvingas man lita på att kommunen och huvudmännen har sett till att de som sätter betyg är kvalificerade och kompetenta att göra detta med stor säkerhet och likvärdighet (Bryman, 2011, s. 160-161).

Frågan om min studies validitet, alltså om jag undersöker det som jag vill undersöka, behöver begrundas från olika håll. Är mina frågeställningar, mina val av genomförande av hela studien och den information jag grundar studien på utformade för att fylla syftet att mäta just det jag vill mäta? Här har jag regelbundet under arbetsprocessen gått tillbaka till mitt eget formulerade syfte och mina frågeställningar och granskat mitt arbete för att hela tiden se så att jag mäter det jag vill mäta och besvarar enbart det jag vill besvara. Vidare har jag kontinuerligt haft kontakt och samarbetat med

min handledare för att se till att den röda tråden och mitt ursprungliga fokus är genomgående i studien. Den viktigaste återkommande faktorn i min studie att hela tiden kontrollera dess validitet är mätningens validitet, alltså frågan om den information i form av statistik verkligen mäter det som krävs för att besvara min studies frågeställningar (Bryman, 2011, s. 162-163).

Min studie har ett förklarande fokus, där jag vill svara på frågan *Varför* när det kommer till den information jag grundar min studie på. Jag vill försöka förklara troliga indikatorer och faktorer som både påverkar och påverkas av det som statistiken och undersökningarna visar på. Mitt intresse här är att inte enbart förklara vad statistiken visar, utan också vad de olika indikatorerna har för betydelser och vad de kan få för konsekvenser. För att försöka säkerställa att det resultat och den diskussion jag för i arbetet inte är grundlös så har jag genomgående försökt grunda i teoretiska resonemang och resultat för att ta bort mitt eget tyckande och mina egna personliga resonemang. Huruvida det har varit möjligt att koppla bort sig själv som tänkande och tyckande person i skapandet av en studie som inte i någon mån kan vara färgat av eget intresse är svårt att veta och därför bör studiens resultat läsas med läsarens egna reflekterande blick.

För mig var det aktuellt att använda mig av *sekundäranalys*, alltså att min data inte är insamlad av mig utan av andra forskare, statliga myndigheter och andra organisationer så som PISA. Detta gjorde det möjligt för mig att under begränsad tid få ta del av en stor bredd av information att grunda mitt arbete på då tiden är knapp för denna studie. Visserligen är jag medveten om att en liten procent av detta arbete grundar sig på egen insamlad empiri, bortsett från den sammanställda statistik jag skapat i bilaga 1, men en analyserande litteraturstudie var ett nödvändigt arbetssätt för mig för att utföra denna studie (Bryman, 2011, s. 299f.).

Nackdelen med att använda sig av litteraturstudie som metod är att jag ensam i samråd med handledare sammanställer analys och tolkning av information. Vid kvalitativa studier med i stället traditionella intervjuer som datainsamlingsverktyg får man av sina respondenter en riktning på informationen, och här har jag i mitt fall i och med litteraturstudie som metod fått samla information och bestämma riktning på egen hand. Detta gör att jag medvetet fått välja bort riktningar då arbetet skulle blivit för stort.

Den nackdel jag funnit med att använda ramfaktorteori som forskningsteori är att aktörers åsikter inte har fått spela in i den information jag tagit med i resultatet. Den information jag använt mig av i resultatet är till största del grundat på skollagen, politiska dokument, politiska utredningar, forskning samt statistik. På grund av detta presenteras en hel del information i resultatet som kan vara svårtillgängligt för en oinsatt läsare, därför har mitt arbete med bakgrund och begreppsdefinition varit viktigt för att leda läsare rätt.

6 Avslutande kommentarer

För att förändra och skapa en skolreform som generellt ökar kunskapsresultaten samt minskar kunskapsklyftorna måste man använda sig av beprövade metoder samt tillämpa det resultat forskningen har fått fram. Samtidigt är det ett gediget arbete som krävs i form av analyser av förändringar som gjorts i andra länder som har haft liknande problematik som Sverige och där reformerna gett positivt utslag. Sammanfattningsvis behöver arbetet med att utveckla och forma skolan luta sig på ett brett spektra av relevant forskning och andra länders erfarenheter.

Det som jag kommit fram till i arbetet med denna studie är att Göteborgs kommuns läge och statistik starkt påminner om de indikatorer Skolkommissionen och regeringen sett på nationell nivå. Göteborgs kommun behöver likt alla andra kommuner i landet förändra sitt skolsystem för att

minska skolsegregationen och kunskapsklyftorna, samtidigt som den behöver ge resurser enligt en fungerande modell som stärker och utvecklar kommunens utsatta skolor. Det som blivit tydligt för mig genom denna studie är att det finns bakgrundsfaktorer som direkt kan påverka en elevs skolgång och prestationer där i, och att brister i dessa faktorer måste kompenseras på ett kompetent och noga genomtänkt sätt.

Vidare har det blivit klart för mig att analys och insamling av data som rör dessa bakgrundsfaktorer påverkan på elevers kunskapsresultat inte är helt enkelt och oproblematiskt. Det verkar vara svårt att sätta fingret på vilka konsekvenser de olika faktorerna får, och att det samtidigt inte är någonting annat kring eleven och skolan som kan ha påverkat det resultat man får fram. Däremot ser jag att det nu pågår en stark satsning för en skolpolitik som syftar till att minska skolsegregationen, öka likvärdigheten i utbildningen, öka lärarkompetensen samt öka landets generella kunskapsresultat.

Uppdraget lärare får är inte enbart att undervisa. I lärarprofessionen ingår det att kritiskt förhålla sig till politiska beslut och argument. Lärare har en praxisnära kompetens som många skolpolitiker saknar, och därför är lärarens kritiska förhållningssätt viktig för yrkesutövandet i relation till skolpolitiken då elever med olika bakgrundsfaktorer är de som undervisas och ska utvecklas i skolan.

7 Vidare forskning

Avslutningsvis har jag funnit att det finns behov och luckor som behövs fyllas när det kommer till att få klarhet i bakgrundsfaktorer påverkan på kunskapskrav och behövda åtgärder. Kunskap kring detta krävs för att skapa en stark måluppfyllelse i Sveriges skolor samtidigt som man gör möjligt att utbildningen blir allt mer likvärdig. Ett av dessa behov kräver vidare forskning inom detta utbildningspolitiska område. Vidare forskning krävs bland annat kring framställning av ett nationellt datainsamlingsverktyg. Detta verktyg skulle behöva samla information kring kunskapsresultat och påverkande faktorer i syfte att få fram statistik och data som gör det möjligt att säkerställa information och analys gällande faktorer påverkan över tid på elevers kunskapsresultat. Denna modell och metod skulle möjligen kunna vara utformad likt den resursfördelningsmodell SCB uppfört där man utgår ifrån olika och flera variabler för att definiera utsatta skolor som är i behov av riktade resurser. Ytterligare ett område som kan vara i behov av ytterligare utveckling och forskning är att det undersöks och arbetas fram mätningar och verktyg för att mäta de prestationer som inte mäts genom PISA, PIRLS och de nationella proven. Mätinstrumenten som finns är utformade för att mäta vissa förmågor på relativt smala sätt, och en utveckling för att få fram andra mätinstrument som är anpassade för svenska elever för att nå fler prestationer behövs.

8 Referenslista

Braun, V., & Clarke, V. (2006). *Using thematic analysis in psychology*, *Qualitative Research in Psychology*, 3:2, 77-101. Hämtad: 2017-04-12, från: <http://dx.doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>

Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber AB.

Gustafsson, J-E., Sörlin, S., & Vlachos, J. (2016). *Policyidéer för svensk skola*. Hämtad: 2017-05-05, från: https://www.sns.se/wp-content/uploads/2016/07/policyideer_for_svensk_skola.pdf

Göteborg. (u.å). *Områdesindelningar i Göteborg*. Hämtad: 2017-05-31, från: [http://www4.goteborg.se/prod/G-info/statistik.nsf/f0ac231d18924d6cc1256cda002ed7d9/ae31e94ee6af6685c1256d10002fafd8/\\$FILE/Indelningsprinciper.pdf](http://www4.goteborg.se/prod/G-info/statistik.nsf/f0ac231d18924d6cc1256cda002ed7d9/ae31e94ee6af6685c1256d10002fafd8/$FILE/Indelningsprinciper.pdf)

Göteborgs stad. (2014). *Skillnader i livsvillkor och hälsa i Göteborg. (Rapport)*. Hämtad: 2017-04-13, från: <https://goteborg.se/wps/wcm/connect/34c40e2c-2fea-4867-954a-4a6f022fe505/Skillnader-i-livsvillkor-och-h%C3%A4lsa-2014-Huvudrapport1.pdf?MOD=AJPERES>

Göteborgs Universitet. (2007). *Progress in International Reading Literacy Study- Sverige*. Hämtad 2017-04-10, från: <http://ips.gu.se/forskning/forskningsprojekt/avslutade-projekt/pirls>

Göteborgsposten. (2017). *Utmaning att få skolan mer jämlik*. Hämtad: 2017-04-09 <http://www.gp.se/nyheter/sverige/utmaning-att-f%C3%A5-skolan-mer-j%C3%A4mlik-1.4221337>

IEA. (2016). *About TIMMS and PIRLS International Study Center*. Hämtad: 2017-04-10, från: <https://timss.bc.edu/about.html>

IFAU. (2012). *Lika möjligheter? Familjebakgrund och skolprestationer 1988-2010*. Hämtad: 2017-04-24, från: <http://www.ifau.se/globalassets/pdf/se/2012/r-2012-14-lika-mojligheter-familjebakgrund-och-skolprestationer-1988-2010.pdf>

Lundgren, U.P., Säljö, R., & Liberg, C., red. (2014). *Lärande, skola, bildning*. Stockholm: Natur & kultur.

OECD. (2016). *The Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD)*. Hämtad: 2017-04-10, från: <http://www.oecd.org/about/>

Regeringen. (2016). *Mål för barn- och ungdomsutbildning*. Hämtad: 2017-04-13, från: <http://www.regeringen.se/regeringens-politik/barn--och-ungdomsutbildning/mal-for-barn--och-ungdomsutbildning/>

Regeringen. (2017). [Pressträff] *Pressträff om utmaningar på vägen mot en jämlik skola- OECD:s analys*. Hämtad 2017-04-03 från: <http://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2017/03/presstraff-om-utmaningar-pa-vagen-mot-en-jamlik-skola--oecd-s-analys/>

Regeringen. (2017a). *Jämlikhetspeng till utsatta skolor*. Hämtad: 2017-04-13, från: <http://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2017/04/jamlikhetspeng-till-utsatta-skolor/>

Regeringen. (2017b). [Pressmeddelande] *Pressträff om Skolkommissionens slutbetänkande*. Hämtad: 2017-04-20, från: <http://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2017/04/presstraff-om-skolkommissionens-slutbetankande/>

Regeringen. (2017c) *Mer kunskap och ökad jämlikhet i skolan*. Hämtad 2017-05-01, från: <http://www.regeringen.se/regerings-politik/regerings-prioriteringar/mer-kunskap-och-okad-jamlikhet-i-skolan/>

Riksdagen. (2010). *Skollag (2010:800)*. *Svensk författningssamling 2010: 800*. Hämtad: 2017-05-03, från: http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800

Skolinspektionen. (2015). *Huvudmannens styrning av skolan. Ett uppdrag med eleven i fokus*. Hämtad: 2017-05-10, från: <https://www.skolinspektionen.se/globalassets/publikationssok/granskningsrapporter/kvalitetsgranskningar/2015/huvudmannens-styrning/15-01-huvudmannens-styrning-rapport.pdf>

Skolverket. (2004). *Nationell utvärdering av grundskolan 2003. Sammanfattande huvudrapport*. Hämtad: 2017-04-23, från: http://www.distans.hkr.se%2Fita101%2Ftexter%2Fnationella%2520utvarderingen_2003_sammanfattning.pdf&h=ATOrFWL33acr0bzZF1uzcsHsyppqah4-yEO6HWABVHsrqEnKYmFMI0fIO1phBxyqqO1prlhSgPXd7rtGLh0xyejUz_FyFqIkkj2dxT9w2CHeO7bEgXCTWL7ay1qsq07KcsOiQ

Skolverket. (2006). *Vad händer med likvärdigheten i svensk skola?: en kvantitativ analys av variation i målpuffyllelse och likvärdighet över tid*. Stockholm: Skolverket.

Skolverket. (2009). *Vad påverkar resultaten i svensk grundskola? Kunskapsöversikt om betydelsen av olika faktorer*. Stockholm: Fritzes

Skolverket. (2011). *Läroplan för grundskolan, förskoleklass och fritidshemmet 2011*. Stockholm: Skolverket.

Skolverket. (2012). *PIRLS 2011*. Hämtad: 2017-04-10, från: https://www.skolverket.se/om-skolverket/publikationer/visa-enskild-publikation?_xurl=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2FRecord%3Fk%3D2941

Skolverket. (2015). *Minskad motivation förklarar inte det stora PISA-tappet*. Hämtad: 2017-03-31, från: <https://www.skolverket.se/om-skolverket/press/pressmeddelanden/2015/minskad-motivation-forklarar-inte-det-stora-pisa-tappet-1.233782>

Skolverket. (2015a). *Elevers rätt till kunskap, extra anpassningar och särskilt stöd*. Hämtad: 2017-05-04, från: https://www.skolverket.se/polopoly_fs/1.254797!/1505_ratt%20till_kunskap_sarskilt_st%C3%B6d.pdf

Skolverket. (2015b). *Resultat på nationella prov i årskurs 3, 6 och 9, läsåret 2014/2015*. Hämtad: 2017-05-07, från: https://www.skolverket.se/om-skolverket/publikationer/visa-enskild-publikation?_xurl=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2FRecord%3Fk%3D3556

Skolverket. (2016). *Svenska elever bättre i PISA*. Hämtad: 2017-03-31, från: <https://www.skolverket.se/om-skolverket/press/pressmeddelanden/2016/svenska-elever-battre-i>

[pisa-1.255881](#)

Skolverket. (2016a). PISA 2015 presenteras. Hämtad: 2017-04-07, från: <https://www.skolverket.se/om-skolverket/press/pressmeddelanden/2016/pisa-2015-presenteras-1.255868>

Skolverket. (2016b). *Nationella prov*. Hämtad: 2017-04-10, från: <https://www.skolverket.se/bedomning/nationella-prov>

Skolverket. (2016c). *PISA 2015. 15-åringars kunskaper i naturvetenskap, läsförståelse och matematik*. Hämtad: 2017-05-05, från: https://www.skolverket.se/om-skolverket/publikationer/visa-enskild-publikation?_xurl_=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwtpubext%2Ftrycksak%2FBlob%2Fpdf3725.pdf%3Fk%3D3725

Skolverket. (2016d). *Statistik om grundskolan*. Hämtad: 2017.05.08, från: <https://www.skolverket.se/statistik-och-utvardering/statistik-i-tabeller/grundskola>

Skolverket. (2017). *Fjärdeklassares läsförmåga undersöks i PIRLS*. Hämtad: 2017-04-10, från: <https://www.skolverket.se/statistik-och-utvardering/internationella-studier/pirls>

Skolverket. (2017a). *Grundskolan – Resultat per delprov på ämnesprov årskurs 6*. Hämtad: 2017-05-20, från: http://siris.skolverket.se/reports/rwservlet?cmdkey=common¬geo=&p_verksamhetsar=2016&report=gr_ap6_delprov_2013&p_lan_kod=14&p_kommun_kod=1480&p_amne=Svenska&p_list_l=&p_list_k=

Skolverket. (2017b). *Urval Grundskolan – Betyg per ämne i årskurs 6*. Hämtad: 2017-05-20, från: http://siris.skolverket.se/siris/ris.betyg_gr.rapport_ak6?p_ar=2016&p_hman=&p_lan_kod=14&p_kommun_kod=1480&p_skol_kod=66906957

SNS. (2015). *SNS analys. Styrning och ledning i skolan*. Hämtad: 2017-05-10, från: https://www.sns.se/wp-content/uploads/2016/07/sns_analys_nr_31.pdf

SOU. (2016:38). *Samling för skolan. Nationella målsättningar och utvecklingsområden för kunskap och likvärdighet*. Hämtad: 2017-05-10, från: <http://www.regeringen.se/4a75aa/contentassets/70375d2792c94fc2a3e10d9124f5ece5/nationella-malsattningar-och-utvecklingsomraden-for-kunskap-och-likvardighet-sou-2016-38.pdf>

SOU. (2017:35). *Samling för skolan. Nationell strategi för kunskap och likvärdighet*. Hämtad: 2017-04-23, från: <http://www.regeringen.se/498092/contentassets/e94a1c61289142bfbcfdf54a44377507/samling-for-skolan---nationell-strategi-for-kunskap-och-likvardighet-sou-201735.pdf>

Yang Hansen, K., Rosén, M., & Gustafsson, J. (2011). Changes in the Multi-Level Effects of Socio-Economic Status on Reading Achievement in Sweden in 1999 and 2001. *Scandinavian Journal Of Educational Research* 55. no. 2: 197-211.

9 Bilaga 1

I denna bilaga presenteras statistik gällande Göteborgs kommuns elevers provresultat i de nationella proven samt slutbetygen i matematik, svenska och engelska. Statistiken gäller elever i årskurs 6. I de fall där ingen statistik presenteras hos vissa skolor var inte statistiken inrapporterad när data hämtades. Vidare presenteras i denna bilaga även de elever i Göteborgs kommun som inte uppnådde kunskapskraven och därmed fick F i betyg. Statistiken presenteras genomgående i procentandelar elever per skola. Både statistiken gällande de nationella proven (Skolverket, 2017a), slutbetyg i svenska, matematik och engelska (Skolverket, 2017b) är hämtade från Skolverkets databas Sirius.

Sammanställning av statistik gällande Göteborgs kommuns stadsdelar

		Genomsnittligt provbetygspoäng, NP	Andel elever, %, provbetyg F, NP	Engelska genomsnittligt betyg	Engelska, andel elever, %, betyg F	Svenska genomsnittligt betyg	Svenska, andel elever, %, betyg F	Matematik genomsnittligt betyg	Matematik, andel elever, %, betyg F
Norra Hisingen									
Backatorpsskolan	fristående	13,3	0	13	0	14,2	0	13,9	0
Brunnsboskolan	kommunal			14,6	11,6	14,8	0	9,8	21,7
Bärbyskolan	kommunal	14,1	0	14,8	0	14,5	0	15,5	0
Fenestra St.Jörgen	fristående	12,3	0	14	7,1	13	0	14,1	0
Fridaskolan	fristående	13,9	0	15,8	0	13,5	0	14,3	0
Gunnetorpsskolan	kommunal	12,9	0	14,4	0	13,2	0	12,5	0
Klarebergsskolan	kommunal	12	6,7	14,4	0	12,7	0	12,6	9,5
Kärraskolan	kommunal	12,2	0	12,9	13	12,1	9,1	12,5	11,7
Svenska Balettskolan	kommunal	15,4	0	17,2	0	16,5	0	15,3	0
Skälltorpsskolan	kommunal	12	0	13,4	9,3	13,3	0	11,4	13,3
Tångensskolan	kommunal	13,9	0	14,2	0	14	0	13,1	0
Västra Hisingen									
Björlandagården	kommunal	13,9	0	16,3	0	13,2	0	15,4	0
Jättestensskolan	kommunal	11,9	12,8	13,1	12,5	11,5	17,5	13,3	0
Sjumilaskolan	kommunal			10,7	27,3	6,7	44,4	9,8	31,8
Skutehagen	kommunal	14,2	0	16,3	0	14,8	0	15,3	0
Svartedalsskolan	kommunal	8,5		7,7	43,1	10,2		4,3	59,7
Torslandaskolan 6-9 spår B	kommunal	12,7	6,1	14,3	4,4	13,4	0	13,1	0
Trulsegårdsskolan	kommunal	13,7	0	14,5	8	13,3	3,7	14,7	0

		Genomsnittligt provbetygspoäng, NP	Andel elever, %, provbetyg F, NP	Engelska genomsnittligt betyg	Engelska, andel elever, %, betyg F	Svenska genomsnittligt betyg	Svenska, andel elever, %, betyg F	Matematik genomsnittligt betyg	Matematik, andel elever, %, betyg F
Majorna-Linné									
Annedalsskolan	kommunal	12,2	0	16,2	0	13,6	0	14,4	0
Fjällskolan	kommunal	14	0	13,1	0	13,7	0	12,7	0
Freinetskolan Bild & Form	fristående	13,9	0						
Internationella Engelska skolan Krokslätt	fristående	12,2	6,2	15,7	0	12,8	6	14,4	9,9
Karl Johansskolan	kommunal	12,9	0	14,9	0	14	0	14,5	0
Lilla Samskolan	fristående	14,2	0	16,8	0	14,7	0	15,3	0
Kungsladugårdsskolan	kommunal	14,6	0	15,1	0	15,2	0	15	0
Nordhemsskolan	kommunal	14,7	0	16,3	0	15,2	0	15,5	0
Oscar Fredriksskolan	kommunal	14,4	0	15,8	0	14,7	0	14,3	0
Sannaskolan	kommunal	13,1	0	14,2	0	13,3	0	11	23,1
Askim-Frölunda-Högsbo									
Askimsskolan	kommunal	14,8	0	16,3	0	14,7	0	14,3	0
Brottkärrsskolan	kommunal	16	0	16,9	0	16	0	17,1	0
Ebba Petterssons Privatskolans Stiftelse Grundskola	fristående	13,4	0	16,5	0	11,4	14,3	14,2	0
Fenestra Nya Hovås	fristående	14,4	0	15	0	14,7	0	14,3	0
Flatåsskolan	kommunal	14,2	0	15,3	0	14,1	0	11,8	0
Frölundaskolan	kommunal	8,2		8,4	37,1	10	23,8	8,3	30,6
Gamla Påvelundsskolan	kommunal	14,7	0	16,8	0	14,9	0	16,3	0
Hovåsskolan	kommunal	13,2	0	15,7	0	14,6	0	13,9	0
Lindåsskolan	kommunal	12,4	0	14,2	0	12,7	0	13,7	0
Nyårdsskolan	kommunal	16	0	16,9	0	16,5	0	15,6	0
Styrsöskolan	kommunal	10	18,7	12,7	0	13,1	0	12,8	0
Västra Göteborg									
Dalaskolan	kommunal	13,9	0	16,4	0	14,9	0	15,8	0
Drakbergsskolan	fristående	13,6	0	12,3	0	12,3	0	9,8	0
Fiskebäcksskolan	kommunal	13,4	0	16,3	0	14	0	14	0
Grevegårdsskolan	kommunal	12,2	0	11,4	23,3	11,5	20,7	9,7	26,7
Hagenskolan	kommunal	12,6	0	15,4	0	13,4	0	14	0
Kannebäcksskolan	kommunal	11,7	0	12,5	0	12,3	0	9	
Kannebäcksskolan döva och hörsel	kommunal	7		7		6,4		6,1	
Långedragsskolan	kommunal	14,4	0	17	0	16,7	0	17,2	0
Montessoriskolan Skäret	fristående	14,5	0	15,7	0	14,7	0	14,7	0
Nya Varvets skola	kommunal	12,5	0	17,4	0	15,5	0	16,4	0
Vättnedalsskolan	kommunal	17,2	0	11,9	25	13,4	0	11,6	25
Åkeredsskolan	kommunal	13,5	0	14,9	0	14,7	0	14,9	0
Ängåsskolan	kommunal			10,7	26,1			9,2	30,4
Önneredsskolan	kommunal	13	5,1	14	4,9	14,2	0	14,1	4,1

		Genomsnittligt provbetygspoäng, NP	Andel elever, %, provbetyg F, NP	Engelska genomsnittligt betyg	Engelska, andel elever, %, betyg F	Svenska genomsnittligt betyg	Svenska, andel elever, %, betyg F	Matematik genomsnittligt betyg	Matematik, andel elever, %, betyg F
Östra Göteborg									
Assaredsskolan	fristående	13	0	14,4	0	11,2	0	10,3	20
Backegårdsskolan	kommunal			9	31,7			6,5	46,3
Bergsjöskolan	kommunal			6,1				10,2	28,6
Brandströmska skolan Nylöse	fristående			13	24			6,9	44
Centrina Kviberg	fristående	13,6	0	14,7	0	14,3	0	14,4	0
Gamlestadsskolan	kommunal	13,9	0	11,1	19,7	12,3	12,3	12,7	13,2
Gärdsmisses skolan	kommunal	11,8	0	10,9	21,6	10,8	0	8,9	32,4
Martinaskolan	fristående	12	0						
Sandeklevsskolan	kommunal			12,6	23,8			8,8	38,1
Solbackeskolan	kommunal			13,3	0			12,2	0
Utmarksskolan	kommunal	9,1	26,3	9,8	29,3	9	33,3	8,9	31
Vetenskapsskolan	fristående	10	0	12,9	0	9,7	0	13,3	0
Änglagårdsskolan	fristående	10,9	16,7	13,4	11,1	13,7	0	13,1	0
Örgryte-Härlanda									
Bagaregårdsskolan	kommunal	15,6	0	17,6	0	16,5	0	16,8	0
Böskolans friskola	fristående	15	0	15,7	0	15,1	0	15,3	0
Katolska skolan av Notre Dame	fristående			13,5	0	12	0	11,5	17,1
Kålltorpsskolan	kommunal	14,1	0	15,5	0	15,2	0	13,6	0
Kärralundsskolan	kommunal	16,8	0	16,7	0	16,3	0	15,6	0
Lundens skolan	kommunal	15	0	15,3	0	15,2	0	14,1	0
Motessoriskolan Casa	fristående	12,8	0	15,9	0	12,9	0	15,1	0
Rosendalsskolan	kommunal	13,5	0	14,4	0	14	0	13,4	0
Rudolf Steinerskolan	fristående	15,1	0						
Skårsskolan	kommunal	14,2	0	16,3	0	14,2	0	14,9	0
Torpaskolan	kommunal	11	16,7	13,4	20,8	11,3	16,7	12	18,7
Ånäskolan	kommunal	11,6	0	13,4	16,7	11,6	23,3	10,3	26,7
Angered									
Bergsgårdsskolan	kommunal			12,8	0			9,4	24,2
Bergums skola	kommunal	14,8	0	14	0	13,3	0	14,1	0
Eriksboskolan	kommunal			12,8	0			10,1	17,6
Gunniles skolan	kommunal	14,1	0	15,3	0	14,6	0	14,9	0
Gårdstens skolan	kommunal			13,2	0			10,6	22,2
Kristinaskolan	fristående			14,1	0			8,6	31,8
Lövgårdsskolan	kommunal			8,9	40,7			7,9	42,9
Nytorpsskolan	kommunal			9,7	33,3			7,5	38,1
Römisses skolan	fristående			10,2	22,2			10,3	13,3
Vättleskolan	kommunal	5,4		9,4	35,8	8,3		7	42

		Genomsnittligt provbetygspoäng, NP	Andel elever, %, provbetyg F, NP	Engelska genomsnittligt betyg	Engelska, andel elever, %, betyg F	Svenska genomsnittligt betyg	Svenska, andel elever, %, betyg F	Matematik genomsnittligt betyg	Matematik, andel elever, %, betyg F
Lundby									
Bjurslättsskolan	kommunal	15,2	0	15,4	0	16,5	0	15,4	0
Bräckeskolan	kommunal	13,1	0	13,9	13,7	13,3	0	12,9	9,8
Centrina Lindholmen	fristående	14,3	0	15,5	0	14	0	14,8	0
Herrgårdsskolan	kommunal	14,2	0	14,8	0	14,2	0	13,5	0
Lerlyckeskolan	kommunal	13,3	0	14,1	0	12,8	0	13,4	0
Rambergsskolan	kommunal	15	0	12,7	0	15	0	9,8	32
Toleredsskolan	kommunal			12,9	16,3	11,2	16,3	13,5	11,6
Centrum									
Fenestra Centrum	kommunal	12,9	0	16,3	0	13,3	0	12,7	0
Franska skolan	fristående	15,1	0	17,7	0	14	0	14,2	0
Guldhedsskolan	kommunal	12,6	0	11,8	21,2	9,4	26,9	9,7	26,9
ISGR/ Swedish- English	fristående	13,4	9,8	17,9	0	14,4	0	14,4	0
JENSEN grundskola Göteborg	fristående	11,3	0	12,3	0	11,4	0	9,8	25
Johannebergsskolan	kommunal	13	0	16	0	14,3	0	14,7	0
Kunskapsskolan Krokslätt	fristående	12,2	0	15,1	0	12	0	11,3	12,8
Montessoriskolan Centrum	fristående	13,3	0	14,1	0	13,8	0	13	0
Vasaskolan	fristående	14,5	0	15,7	0	14,7	0	15,5	0
Victoriaskolan	fristående	12,8	11,1	16,1	0	13,3	0	13,2	0
Vittra Kronhusparken	fristående	12,6	0	14,8	0	14,1	0	11,6	12,2